

მოგზაური

სოციალ-დემოკრატიული ჟურნალი

„მოგზაური“ წელიწადში ღირს 5 მან. ნახევარ წლით 3 მ. ცალკე ნომერი 10 კ. აღრესი: თფილისი, ნიკოლოზ ბ. ქ. № 44.

რედაქცია ღირს ყოველ დღე: დღის 10 საათ. შუადღის 1 საათამდე, და საღამოს: 6 სათ. 7 საათამდე.

№ 41.

კვირას, 20 ნოემბერი 1905 წლისა.

№ 41.

მოგზაურის რედაქციისგან:

დღეიდან, ე. ი. 20 ნოემბრიდან, „მოგზაური“ იმ რედაქციით, რა რედაქციითაც იგი 1905 წლის 16 იანვრიდან (№ 2) გამოდიოდა—აღარ გამოვა.

იმ ხელის-მომხრეთ, რომელთაც გაზეთის ფული მომავალ 1906 წლის პირველ იანვრამდე აქვთ გადახდილი, „მოგზაურის“ ნაცვლათ აღნიშნულ ვადამდე, გაამგზავნებათ ახალი სოციალ-დემოკრატიული გაზეთი «სხივი», რომელიც დეკემბრის პირველ რიცხვებში გამოვა.

„მოგზაურის“ რედაქციას არ შეუძლია საყვედური არ გამოუცხადოს იმ პირთ, რომელთაც ხვედრი ფული აქამდის არ გადაუხდიათ. ამ პირებში ურევია ზოგიერთი აგენტებიც, რომლებმაც, ისარგებლეს რა რედაქციის ნდობით, ხელის მომწერთაგან ფული აიღეს, მაგრამ რედაქციას კი ეს ფული დღემდისაც არ მიუღია. ამიტომ რედაქცია კიდევ ერთხელ განმეორებით თხოვს ყველას ანგარიშის გასწორებას.

კვირას, 20 ნოემბერს

მხრამ (სათავად-აზნაურო სკოლის შენობის მახლობლათ) გაიმართება

სახალსო მიტინგი

საგანი მიტინგისა: 1) უკანასკნელი ამბები და რევოლიუცია. 2) კავკასიის ეროვნებათა ავტონომია და სოციალ-დემოკრატია. თფილისის მეუმრავლესეთა კომიტეტი. (კავკ. კავშ. რ. ს.-დ. მ. პარტ.).

კვირას, 20 ნოემბერს, დილის ათ საათზე

ნაქალაქეში გაიმართება

სახალსო მიტინგი

გასარჩევი კითხვები:

- 1) მოძრაობა სალდათებში.
- 2) კავშირების თავისუფლება და ფოსტა-ტელეგრაფის უწყება.
- 3) ხოცვა-ჟლეტის პროვოკაცია.

თფილისის ს.-დ. მუშათა ორგანიზაცია.

შინაარსი: ჩვენ მკითხველებს.—რ. სოც.-დემ. მ. პ. მომავალი კრების გამო.—სხვა-და-სხვა ამბები.—კორესპონდენციები.—რუსეთი.—უცხოეთი.—მეოთხე კრება რ. ს.-დ. მ. პარტიისა.—პარტიის რეორგანიზაციის შესახებ, ნ. ლენინისა.—ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეთა გაფიცვის გამო.—ჯარის-კაცთა ცხოვრებიდან.—საგლეხო კავშირის დღეგატების პირველი კრება მოსკოვში.—პირდაპირობა და ორქოფობა, ფ. მახარაძისა.—პარტიის ცხოვრებიდან.—კიდევ სამხე-ნაციონალისტების შესახებ, ნერსეს მ.—იანცისა.—ლია წერილი, ფ. მახარაძისა.—წერილი ყვირილიდან, საყულიელისა.—გურულების სასარგებლოთ.—წერილი რედაქციის მიმართ.

ჩვენ მკითხველებს.

ამხანაგებო! „მოგზაურის“ დღევანდელი ნომერი (№ 41) არის უკანასკნელი, რომელიც ჩვენი რედაქციით გამოდის. დღეს ჩვენ ვფიქროვებთ ჩვენ მკითხველებს, მუშა-პროლეტარებს, რათა ახლო მომავალში, უფრო ფართო ნიადაგზე და უფრო მომზადებული განვავრდეთ ჩვენი მოღვაწეობა—ჩვენ ამხანაგ-მუშებთან ერთად ვარკვეით პროლეტარიატის როლი და დანიშნულება იმ დიად მოძრაობაში, რომელსაც დღეს განიცდის მთელი რუსეთის ხალხი.

ამ ათიოდე თვის წინეთ, როცა ჩვენ მეფის მთავრობის მიერ დახურულ „კვალის“ ნაცვლათ საკუთარი ორგანოს გამოცემა ვიკისრეთ, მეტათ სამწუხარო იყო ჩვენი მდგომარეობა. ყველა ჩვენი ძალები ამავე მთავრობის აულაგამავი თვითნებობის წყალობით დაქსაქსული და მიფანტულ-მოფანტული, ჩვენი პარტიის დაუზოგველი და შეუბრალებელი დენა, ახალ-ახალი სასტიკი რეპრესიონური ზომები რევოლიუციონური პროლეტარიატის ძლევა-მოსილი მოძრაობის ჩასაქრობათ მიღებული განსაკუთრებით პეტერბურგში 9 იანვარს მომხდარ ამბების შემდეგ, მთავრობის ცენზურის რკინის დარჯაკი, რომელშიაც უნდა გამოველოთ თითოეულ ჩვენ სიტყვას, და ამავე დროს ნივთიერი უსახსრობაც და მრავალი სხვა დამბრკოლებელი გარემოებანი ჩვენ წინ გველოებოდნენ, მაგრამ ყოველივე ეს, ჩვენდა მოულოდნელათ, ძლეულ იქნა იმდენათ ჩვენი საკუთარი ღონით არა, რამდენათაც ჩვენი მუდმივი მკითხველების, მუშა-ხალხის ნამდვილი თანაგრძნობით და დახმარებით. პირველ ნომრის გამოსვლისთანავე ჩვენ დაგრწმუნდით, თუ რა საჭიროებას და მოთხოვნილებას შეადგენდა ჩვენ შა სოციალ-დემოკრატიული მიმართულების ორგანოს არსებობა იმ დამახინჯებულ სახითაც კი, როგორითაც ეს შესაძლებელი იყო თვითმპყრობელ სახელმწიფოში. რა თქმა უნდა, უმთავრესი დაბრკოლება ჩვენთვის მთავრობის ცენზურა იყო*). აქ იდევნებოდა ყოველგვარი ცოტათ თუ ბევრათ ცოცხალი აზრი, იდევნებოდა არა მარტო აზრი, არამედ უბრალო სიტყვაც კი. ხშირათ ჩვენ თითონ ვხდებოდით ჩვენი აზრის, ჩვენივე ცოცხალი სიტყვის ჯალათი, მაგრამ მიუ-

*) განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც რომ ბ. გოთუამ ცენზორობას თავი გაანება.

ხედავთ ამისა, მიუხედავად ჩვენი შეხედულების „კონტრაბანდათ“ გატარებასა, ხშირი იყო ისეთი შემთხვევები, როცა არა თუ ცალკე წერილები და სტატიები, არამედ მთელი ნომრის მასალა, დასაბეჭდათ გამზადებული, საცენზურო კომიტეტში რჩებოდა და პასუხათ ცენზორების კბილების ღრქენა და მათი უკმეხი მუქარა იყო. უბედური იყო ეს დრო! სამუდამო ზიზღი ყველა იმათ, ვინც ამ უბედურებას ხელს უწყობდა, ვინც მისი წყალობით ხელს ითბობდა!

რუსეთის მუშა ხალხმა, მებრძოლმა პროლეტარიატმა, სოციალ-დემოკრატიის დროშის ქვეშ შეერთებულმა, სამუდამოთ დასცა და დაამხო ის წესწყობილება, რომელსაც მეფის თვითმპყრობელობა ერქვა და რომელიც ყველას კრიქას უკრავდა და თავისუფლათ ამოსუნთქვის ნებას არ აძლევდა. რუსეთის პროლეტარიატმა თავგანწირული ბრძოლით მოგვიპოვა ჩვენ სიტყვის და წერის თავისუფლება. თავისუფალი სიტყვა-ეს უძლეველი და უძლიერესი იარაღი პროლეტარიატის მარხის განსახორციელებლათ, დღეს ჩვენ ხელთ გვიპყრია. არავითარ ძალას არ შეუძლიან ჩვენ იგი ხელიდან გამოგვგლიჯოს. დღეს ჩვენი პირდაპირი მომადლეობაა ეს იარაღი ღირსეულათ გამოვიყენოთ. დღევანდელ პირობებს აღარ შეფერის კვირეული გამოცემა: დღეს უშუალოა გაფართოვდა და ამიტომ ყოველკვირეულ ორგანოს მაკიერ, ყოველდღიური ორგანო შეიქნა აუცილებელი საჭიროა. კავკასიის პროლეტარიატი განცალკევებული არ არის, იგი მჭიდროთ, შეკავშირებულია არა თუ რუსეთის პროლეტარიატთან, არამედ ყველა ქვეყნის პროლეტარიატთანაც. ყველა ქვეყნის, საერთაშორისო პროლეტარიატის საბოლოო მიზანი და ამ მიზნის მისაღწევი გზა და საშუალება ერთი და იგივეა. კავკასიის პროლეტარიატი საერთაშორისო პროლეტარიატის უნცროსი ძმაა, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მას ძლიერ მალლა უჭირავს საერთაშორისო პროლეტარიატის წრეთელი დროშა, — დიდებული დროშა სოციალიზმისა! ჩვენი უმახლობელესი მიზანი და დანიშნულება კავკასიის მუშა-ხალხის გამოფხიზლებაა, მაში შეგნების შეტანა და მისი მტკიცე კავშირით შეერთება სოციალ-დემოკრატიული წითელი დროშის ქვეშ. გაუმარჯოს ამ დროშას! გაუმარჯოს ამ დროშის ქვეშ მებრძოლ რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიას!

რ. სოც.-დემ. პარტიის მომავალ კრების (სიხვის) გამო.

ქვევით ჩვენ ვბეჭდავთ რუსეთის სოც.-დემოკრ. მუშათა პარტიის ცენტ. კომიტეტის (უმრავლესობა) განცხადებას, რომლითაც იგი იწვევს რ. ს.-დ. პარტიის მეოთხე კრებას (სიხვდს) და ვბეჭდავთ აგრეთვე ამხანაგ ლენინის წერილის ამავე საგნის შესახებ. როგორც ც. კ.ს განცხადება, ისე ლენინის წერილი ნათელყოფს პარტიაში არსებულ უთანხმოების მოსპობას და ორ ფრაქციათ გაყოფილ პარტიის მიუცილებელ გაერთიანებას, „პარტიის მეოთხე კრებას—ვიკითხულობთ ჩვენ ც. კ. განცხადებაში—ვიწვევთ მომწიფებული პოლიტიკური კითხვების გადასაწყვეტათ და უპირველეს ყოვლისა—პარტიის გაერთიანების მოსახდენათ“. ამნაირათ ახლო მომავალში უნდა განხორციელდეს ყველა გულწრფელ და თავდადებულ მუშაკების ნატვრა—შინაური განხეთქილების მოსპობა და ორი ფრაქციის გაერთიანება. ეს ნატვრა დღეს აღარ არის განყენებული ოცნების ნაყოფი. გაერთიანებას ჩვენ გვიკარხანებს თვით სინამდვილედ, ამას თხოულობს დღევანდელი პოლიტიკური ვითარება. რუსეთის პროლეტარიატი რუსეთის რევოლიუციის

მოწინავე რაზმია. დღემდის ყველა რევოლიუციონური ჯგუფები თუ კლასები პოლიტარიატს უკან მიხედვდნენ და იყო თუ ისე ბრძოლის დროს ზურგს უშებრებდნენ. პროლეტარიატის და დანარჩენ საზოგადოებრივ კლასების მიზანი ერთი და იგივე ხომ არ არის, ლიბერალური და რადიკალური ბურჟუაზია მხოლოთ რევოლიუციის განსახდრულ საფეხურამდე მიყვებოდნენ პროლეტარიატს. პროლეტარიატისთვის კი დღევანდელი რევოლიუცია მხოლოთ მაშინ დამთავრდება, როცა რუსეთში დაფუძნდება დემოკრატიული მართვა-გამგეობა. პროლეტარიატის ძლევა-მოსილმა მოძრაობამ და მისმა პოლიტიკურმა გავლენამ საზოგადოების ჩამორჩენილ ელემენტები-ბურჟუაზიული პარტიები ძალზე დააფრთხო და შეაშფოთა და ისინი კავშირებს და ორგანიზაციებს აწყობენ რევოლიუციონური პროლეტარიატის მოძრაობის შესაჩერებლათ. ამიტომ ისინი, აქამდის რევოლიუციის მოკავშირენი, დღეს უკვე რეაქციონური მთავრობის ბანაკში გადადიან და კონტრ-რევოლიუციის მოხდენას შეველიან.

რადა თქმა უნდა ასეთ დროს საჭიროა რუსეთის მებრძოლი პროლეტარიატის გაერთიანებული ძალა და ენერგია სულ მთლათ ამ რეაქციონურ ელემენტებს, ყველა ბურჟუაზიულ პარტიებს დაუპირდაპირდეს, როგორც ერთი განუყოფელი პარტია. ამას გრძნობს დღეს პარტიის ორივე ფრაქციის წარმომადგენლები, პარტიის ყველა წევრი. გარდა ამისა გაერთიანების საქმე დღეს დიდათ გადავიღებულია. ორგანიზაციული კითხვები, რომლებიც ამ შინაურ უთანხმოებაში საკმარისათ დიდ როლს თამაშობენ, დღეს თითქმის აღარ არსებობს. პარტია უნდა მოეწყოს საარჩევნო სისტემის წესზე. ტაქტიკური ხასიათის კითხვებშიაც ისეთი განსხვავება აღარ არის, როგორც წინეთ იყო. ერთი სიტყვით, ის დაშორება, რომელიც დღემდის არსებობდა პარტიის ორ ფრაქციას შორის, დღეს თითქმის აღარ არსებობს. ორივე ფრაქციის ადგილობროფი ორგანიზაციები უკვე ახდენენ დროებით შეთანხმებას, სანამ პარტიის ცენტრალური დაწესებულებები მოახდენდნენ საბოლოო გაერთიანებას ორ ფრაქციას შორის. ეს ფაქტი საბუთს ვაძლევს ვიწინასწარმეტყველოთ, რომ ეს გაერთიანება უეჭველათ მოხდება, და მოხდება ახლო მომავალში. საჭიროა მხოლოთ, რომ ორივე ფრაქციის წარმომადგენლებმა უარყონ ზედმეტი ფორმალიზმი და ფრაქციული თავმოყვარეობა. ყველაზე წინ დღეს უნდა დაყენებულ იქნას მთელი პარტიის ინტერესი. ამაში უნდა ვხედავდეთ პარტიის ერთ უმთავრეს ტაქტიკას დღევანდელ პოლიტიკურ პირობებში.

შეერთების საკითხი გადაწყდება, რასაკვირველია, ორივე ფრაქციის წარმომადგენლების შეერთებულ კრებაზე. ამ კრებაზე პარტიის ყველა ორგანიზაციების მხრით ფართო მონაწილეობის მიღება უზრუნველ ყოფილია, ასე რომ მისი გადაწყვეტალება ეს პარტიის უმრავლესობის სურვილის გამოხატვა იქნება და როგორც ხსენი, მისი დადგენილებანი პარტიის ყველა ორგანიზაციებისათვის და ყველა წევრისათვის სავალდებულო უნდა შეიქნას.

სხვა და სხვა ამბები.

15 ნოემბერს დიდუბეში მებაღეების მიტინგი იყო დანიშნული. მიტინგს 200-დე კაცი დაესწრო. მებაღეები დიდი სიხარულით მიეგებენ ერთმანეთს, ჩამოსულები იყვნენ გლდ-

ნის, ზემო ავჭალის და კასპის მებაღეები და აგრეთვე მიტინგს დაესწრნენ საბაღოსნო სასწავლებლის შეგირდები. კრება ნაშვადღევის მეორე საათი იქნებოდა რომ გაიხსნა. თავმჯდომარეთ აირჩიეს ს.—დ. ორგანიზაციის წევრი, რომელმაც დიდი თანაგრძნობა გამოუმცადა მებაღეებს. ილაპარაკა ოთხმა ორატორმა. მათ შორის ერთი სოციალისტ-რევოლიუციონერი იყო, რომელსაც მებაღეებმა დაახლოებით ასეთი პასუხი გაცეს: ჩვენს სიცოცხლეში მიწას ვმუშაობთ, მაგრამ მიწაც ღარიბი ვართო. შემდეგში ს. - დ. მუშათა პარტიის წევრმა აუხსნა სხვა და სხვა პარტიების მიზანი.

შემდეგი მიტინგი დანიშნული ოთხშაბათისთვის 24 ნოემბერს.

კრებამ დაადგინა შემდეგი რეზოლიუცია:

1. ვცნობთ კავშირს მთელი კავკასიის მებაღეებისას ს. ს. დ. მუშათა ორგანიზაციის ხელმძღვანელობით;
2. მებაღეები, რომლებსაც იჯარით გვაქვს ბაღი, უარს ვუცხადებთ იჯარაზე და ვთხოვლობთ ჯამაგირზე მიღებას.
3. მიღებულ იყვნენ ყველა ისენი, ვინც დათხოვილ იქნა.

— 15 ნოემბერს დაიწყო სართო გაფიცვა ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეთა. ეს გაფიცვა მთელ რუსეთს მოედდა და ჯერაც არ შეწყვეტილა.

— შინაგან საქმეთა სამინისტროს გამგემ დურნოვომ და ფოსტა-ტელეგრაფის მთავარ-სამმართველოს უფროსმა სევასტიანოვმა ცირკულიარით შეატყობინეს ფოსტა-ტელეგრაფის ოლქის უფროსებს: რადგანაც შესაძლებელია ფოსტა ტელეგრაფის მოხელენი გაიფიცენ, რაც მეტის-მეტათ არა სასურველი მოვლენა იქნება, განკარგულება მოახდინეთ, რომ, თუ ვინიცობა გაფიცვა მართლა მოხდა, ფოსტა-ტელეგრაფის უწყებაში ნამსახური ძველი მოხელენი, რომელნიც ახლა სამსახურიდან გადამდგარნი არიან. მოიწვიოთ გაფიცულ მომთხელეთა მაგივრადო. ფოსტა-ტელეგრაფის ოლქის უფროსებმა შესაფერი განკარგულება მოახდინეს ამის შესახებ. («ივ.»).

— 16 ნოემბერს დილიდან თფილისის ფოსტა-ტელეგრაფის სადგურში მუშაობდნენ კავკასიის საპიორთა პირველ ბატალიონის ჯარის-კაცები, რომელთაც ტელეგრაფზე მუშაობა ძალიან უჭირდებოდათ. გამოირკვა, რომ ჯარის კაცებს ასეთ სერიოზულ მუშაობის შესრულება არ შეუძლიანთ. „უიტონის“ სისტემის აპპარატებზე სრულებით ვერ იმუშავეს. მუშაობდნენ მხოლოდ „მორზე“-სა და „იუზა“-ს აპპარატებზე. იყო ისეთი შემთხვევები, რომ ჯარის კაცი მოსკოვში გასაგზავნ ღებეშებს მანგლისში გზავნიდნენ.

— ქალაქის სხვა და სხვა უბნის მცხოვრებნი უკვე შეუდგნენ ზრუნვას თავსაცვ ორგანიზაციის დაარსების შესახებ. მოლაპარაკება მოხდა მე-9, 8 და 4 ნაწილებში.

— 12 ნოემბრისთვის თფ. ქალაქის საბჭოს კრება იყო დანიშნული. რადგან ხმოსანთა კანონიერი არ გამოცხადდა, გაიმართა კერძო თათბირი. ნაძალადევის ერთმა მცხოვრებმა წარუდგინა კრებას სია ხულიგანების მიერ აკლებულ ხალხისა და აცნობა, როგორ იქცევიან ხულიგანები ქალაქის ამ ნაწილში და წინადადება მიცა განიხილოს საკითხი თავის დაცვისა და მილიციის დაარსების შესახებ. კარგა ხანს კამათის შემდეგ გამოირკვა, რომ საჯარო კრებაზე ამ საკითხის გადაწყვეტა შეუძლებელია. (ც. ფ.)

— თფილისის ქალაქის საბჭომ 5000 მან. გადასდო დაზარალებულ გურულების სასარგებლოთ.

— თფილისის გოროდოვებს 150 კაცი ემატებათ. გოროდოვებათ მთავრობა ნიშნავს სათადარიგო ჯარის კაცებს და თვეში 15 მანათს უნიშნავს ხაზინიდან.

— თფილისის ქალაქის თვითმართველობის მოსამსახურეთა კავშირმა გადაწყვიტა, თფილისის სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციას შეუერთდეს. თითოეული მოსამსახურე ჯამაგირიდან ერთს პროცენტს გადასდებს. შეგროვილ ფულიდან რამდენიმე პროცენტი სოც.-დემოკრატიულ ორგანიზაციას გადაეცემა, ზოგი კი მოსამსახურეთა კავშირს მოხმარდება.

— კავკასიის ნამესტნიკმა გრაფმა ვორონცოვ-დაშკოვმა თავის საგანგებო ბრძანებაში № 309 სასტიკათ აუკრძალა ჯარის კაცებს პოლიტიკურ კრებებსა, მიტინგებსა და კავშირებში მონაწილეობის მიღება. ბრძანების დამრღვევნი სასტიკათ იქნებიან დასჯილნი. ნამესტნიკი წინადადებას აძლევს ჯარის უმფროსებს, ყური უგდონ სალდათებს, რომ მისი ბრძანება არ დაარღვიონ.

— 14 ნოემბერს მიტინგი ქონდათ თფილისის საპიორთა ბატალიონის ჯარის კაცებს. მიტინგის გამართვამდე ჯარის კაცებმა ნებართვა ოხოვეს მორიგ აფიცერს, მაგრამ მან განაცხადა, რომ მე არ შამიძლიან ნება დაგროთო. შემდეგ სალდათებმა ნებადაურთველათ გამართეს მიტინგი, რომელზედაც შემდეგი მოთხოვნებიანი შეიმუშავეს: 1) სამხედრო სამსახურში ჯარის კაცი მხოლოდ ორ წელიწადს რჩებოდნენ, 2) მიეცეთ ნება საინტენდანტოს რევიზიის მოსახდენათ სალდათებისგან კომისიის არჩევისა, 3) უფროსები ჯარის კაცებს ზრდილობიანათ ეპყრობოდნენ, 4) თითოეულ ჯარის კაცს თვეში ხუთი მანათი ჯამაგირი დაენიშნოს, 5) გაძვებულ იქმნენ სათადარიგო ჯარის კაცი, რომელნიც თავის ხულიგანურ მოქმედებით ჯარის კაცებს ღირსებას ჩირქსა ცხებენ, 6) გაუმჯობესებულ იქმნას ბინა, საქმელი და ტანისამოსი და 7) სამსახურის გათავების შემდეგ, თითოეულ ჯარის კაცს ჯილდოდ 25 მანათი მიეცეს.

— გორის ნაწილის ახალ ჯარის კაცებს 8 ნოემბერს გორში კრება გამართეს, რეზოლიუცია შეიმუშავეს და მთავრობას შემდეგი მოთხოვნალებანი წარუდგდნეს: 1) სალდათები უნდა ღარჩნენ სამშობლოში და იმ გუბერნიებში, სადაც მიწერილნი არიან, 2) ყოველ სალდათს უნდა დაენიშნოს თვეში 5 მანათი ჯამაგირი, 3) უფროსები ზრდილობიანათ უნდა ეპყრობოდნენ თავის ხელ-ქვეითებს და 4) სამსახური უნდა იყვეს ორი წელიწადი. სანამ ამ მოთხოვნებიანს არ დააკმაყოფილებთ, ფიცს არ მივიღებთ და სამსახურში არ წავალთო—აცხადებენ ჯარის კაცი.

ამაგვარივე მოთხოვნებიანი წარადგინეს ნოვოზაბოტოისა და გორის პოლკებმა და არტილერისტებმა.

— ამ უკანასკნელ ორ კვირაში სევასტოპოლში დიდი ამბები მოხდა. მთელი შავი ზღვის ესკადრა აჯანყდა, მათ ქვეითი ჯარიც მიემხრო, აჯანყებულებმა ქალაქი ხელში ჩაიგდეს, უფროსები: აფიცრები და ყველა დიდი მოხელეები დაატუსადეს და ქალაქის მართვა გამგეობას თითონ შეუდგნენ როგორც ღებეშები იტყობინებიან ქალაქში საუცხოვო წესრიგი სუფევს რევოლიუციონერ მატროს—ჯარის-კაცთა თადარიგის წყალობით...

— სარაჯიზვილის ქარხანაში მუშები გაიფიცენ. გაფიცულ მუშათა რიცხვი ორმოცდაათამდეა. გაფიცულნი არიან დღიური მუშები. გაფიცვის მიზეზი ის გარემოებაა, რომ მათი ბედი ყოველთვის რყევაშია: თუ ერთს კვირას ამუშავენ, მეორე კვირწს უსაქმოთა რჩებიან; თუმცა დღიურ მუშებს ხელფასათ ღღეში 75 კაპ. ეძლევათ, მაგრამ, რა თქმა უნდა,

მათვის ხელსაყრელია თვიურად ყოფნა განსაზღვრულის ჯამაგირით და მუშებიც თვიურ ჯამაგირზე მიღებას თხოულობენ. დღიურ მუშათა მოთხოვნალებს თვიური მუშებიც მხარს უჭერენ.

— კვირას, 13 ნოემბერს, კრება ქონდათ ტფილისის ფარმაცევტებს. განსახილველი საგნები იყო: 1) ფარმაცევტთა დამოკიდულება 17 ოქტომბრის მანიფესტთან, 2) განმათივის-უფლებელ ბრძოლის დროს დაზარალებულთა შემწეობა და 3) მცხოვრებთა თავის დამცველ მილიციის დაარსება. პირველ საგნის შესახებ კრებამ გამოსთქვა ის აზრი, რომ 17 ოქტომბრის მანიფესტი არავითარ თავისუფლებას არ გვანიჭებს, რადგან გრაფ ვიტტეს მთავრობა ხალხის დამწვიდების საქმეში ისევ რეპრესიულ ზომებით ხელმძღვანელობს. ამის გამო კრებამ შემდეგი რეზოლუცია მიიღო; „ახლანდელი მთავრობა ხელს უშლის რევოლუციას. ფარმაცევტთა კავშირის აზრით, მხოლოდ რევოლუციონურის საშუალებით შეიძლება დამფუძნებულ კრების განხორციელება, რომელიც მწვეულ უნდა იქმნეს საყოველთაო, პირდაპირ, თანასწორდა ფარულ კენჭის ყრით“ კრებაზე აგრეთვე გადაწყდა ფარმაცევტთა შორის ხელის მოწერით შეიკრიბოს ფული და გადაეცეს იმ პირთ, რომელნიც მოძრაობის დროს ძალიან დაზარალდნენ — გურულთ და ქართლებს. საგანი თავის დაცვს შესახებ საბოლოოდ არ გადაწყვეტილა. შემდეგი კრება ფარმაცევტებისა დაინიშნა დღეისთვის (ივ.)

— ქართველ მასწავლებელთა კრება. ორშაბათს, 21 გიორგობისთვის, საღამოს 7 საათზე, სამეურნეო ბანკის სადგომში დანიშნულია ქართველ მასწავლებელთა კრება; კრების მიზანია დაარსება ქართველ პედაგოგების საზოგადოებისა, რომელმაც ახალი პროგრამით უნდა მოაწყოს ქართული სკოლა,

— თფილისში არსდება სოციალ-დემოკრატიულ ყოველ დღიურა გაზეთი რუსულ ენაზე, რომელსაც ეწოდება „Кавказский Рабочий Листок“. გაზეთი გამოვა 20 ნოემბრიდან.

— გაზ. „ივერიის“ სიტყვით, ამ დღეებში მინგრესკი პოლკის ჯარის კაცებს კრება ქონიათ, რომელზედაც თავიანთი მოთხოვნებიანი შეუშუშავებიან და პოლკის უფროსისათვის წარუდგენიათ. მოთხოვნებიანი შეეხება სათადარიგო ჯარის კაცთა სამსახურიდან დაუყონებლივ განთავისუფლებას, საქმლისა, ბინისა და ტანისამოსის გაუმჯობესებას, უფროსებისაგან ზრდილობიან მოპყრობას, ყოველ ჯარის კაცისთვის თვეში 5 მანეთის დანიშვნას და სხვა. პოლკის უფროსი ჯარის კაცებს დაპირებია, რომ ამ მოთხოვნებილებს სავსებით დავემეყოფილებთო. საქმელი, როგორც გავივით, უკვე გაუუმჯობესებიათ.

ქ ო რ ე ს ბ ო ნ დ ე ნ ც ი ე ბ ი.

ს. სარიყამიში. (ყარსის ოლქი). 15 ოქტომბრიდან დაწყებულმა მთელი რუსეთის გაფიცვებმა ყარსის ოლქის მცხოვრებნიც აამოძრავა. — სარიყამიში 16 ოქტომბერს დაიკეტა დუქნები და მაღაზიები და ცხოვრება ერთიანათ შესწყდა; სარიყამიშიდან ყარსამდე და ს. ყარაურჯანამდე ტელეგრაფის მავთულები გააფუჭეს, გასწყვიტეს და სარიყამიში მთელი დღე მოწყვეტილი დარჩა ყარსს. აქაური ადმინისტრაცია ძლიერ დააფთხო ამ ამბავმა. დარწმუნებული იყვნენ რომ სარიყამიში არაფერი „ბუნტის“ მსგავსი არ მოხებოდა: ეს ჩვენი (ბიუროკრატების) მყუდრო, მშვიდი ალაგიაო, და ვის შეუძლოა პროტესტის გამოცხადებაო! ასე დაიხედებული იყვენ, მა-

რა სინამდვილემ სხვა დაანახვა სხვა აფიქრებია. დღე ვერ ისვენებდნენ, ღამე არ ეძინათ. რა იქნება? შიშობილით ამოვიწყდებით? მათ ის აიძვებდათ, რომ პოლკებში (სხვა ოლქებში) პოლკი დგას, ეხლა კი ორი ბატალიონია, რადგან დაზარალები თფილისშია გაგზავნილი წესრიგის აღსადგენათ!) ვიშოვით «რეპანოი» პურსო.

გაფიცვამ ორი დღე გასტანა, რადგან დებეშამ გვანცხო, რომ თვითმპყრობელობა რაღაც კონსტიტუციით შეიცვალა და ქალაქებშიაც გაფიცვები დასრულებულაო, კონსტიტუციის ხსენებაზე ხომ სულ «გაცოფდნენ» და ჯერ კიდევ არ ჯერათ, სანამ ოფიციალურათ არ გამოცხადდება.

17 ოქტომბერს კუბანის პოლკის, მე-2 როტის სალდათები, რიცხვით 180 კაცი გაიფიცენ. კოლექტიური ქალაქი მთავრეს პოლკის კომანდირს და თხოულობდნენ როტის კომანდირის შტაბს-კაპიტანის ჯაფარიძის გადაყენებას, გამოცვლას, რადგანაც ჯაფარიძე უდიერათ ეპყრობოდა სალდათებს.

იმავე დღეს ელისავეტოპოლის პოლკის დროებით კომანდირს ხელმოუწერელი ბარათი გაუგზავნეს წელს სამსახურ დასრულებულ სალდათებმა, რომელთაც სახლში არ უშვებენ. წერილში თხოულობენ: ან გავვიშვით სახლში, ან ნუ გვამუშავებთ და ყარაულში ნუ გვგზავნით წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩვენი ნებით წავალთო. შემინებულმა კომანდირმა მეორე დღეს 18 ოქტომბერს, სამსახურ ვათავებულნი სალდათები მოიხმო, და რომ არ «აბუნტებოდათ», თავის დასაცველათ ახალ სალდათებიდან შემდგარი უჩებნი კომანდა გამოიყვანა თოფებით და პატრონებით. როცა შეეკითხა სამსახურ ვათავებულ სალდათებს, «პრეტენზია» ხომ არა გაქვთო, ყველამ ერთხმით გაუმეორეს ის, რასაც წერილში თხოულობდნენ. ამ ორმა ფაქტმა სულ მთლათ აურია გონება «პომპოლიკებს», დაფრთხენ, იქით ეცენ, აქით ეცენ, მარა ჯერ ვერაფერი გამოიგონეს მათ დასამშვიდებლათ და შემდეგში რას იქმენ მომავალი დაგვანახებს.

ივანე.

დაბა ხარაგაული. (შოტაშის მაზრა). თავისუფლების შექმა მოახწია. 23 ოქტომბერს თუმცა და წვიმიანი დღე იყო, მარა დიდძალმა ხალხმა მოიყარა თავი სხვა დ ასხვა სოფლებიდან. ორი სოფლიდან წითელი ბაირადებიც კი მოიტანეს. გაიმართა მიტინგი; პირველათ ხორამ იმღერა მარსელიეზა და შემდეგ ორატორებმა აუხსნეს ხალხს მანიფესტის მნიშვნელობა და ისიც, თუ რამ აიძულა მთავრობა, რომ თავის თავი გაკოტრებულათ გამოეცხადებინა. დასრულდა თუ არა მიტინგი, ხალხმა ერთხმით მოითხოვა, სანამ ჩვენი ამორჩეული კაცები არ გამოსცემენ კანონებს, მანამ ჩვენ ერთი გროშის გადახდა არ შეგვიძლიან, გვეყო მოტყუებაო.

26 ოქტომბერს შეიკრიბა ხარაგაულის საზოგადოება; ამ დღეს უნდა გავსამართლებიან ამ საზოგადოების მამასახლისი გლახუა კოპაძე, რომელსაც ბრალდებოდა საზოგადოების ფულის მითვისება, მექრთამეობა, ჯაშუშობა და სხვ. საზოგადოებამ აირჩია კომისია, რომელმაც საქმის გამოძიების შემდეგ აღმოაჩინა შემდეგი. მამასახლისის კოპაძეს მიუთვისებია 258 მან., მთავრობისთვის კი უცნობებია, ეს ფულები, როცა კანცელიარისი შენობა დაარღვია ხალხმა იქ მქონდა და მომპარესო. ამ დროს ქუთაისის გუბერნიაში საომარი დროის წესები იყო გამოცხადებული, ამიტომ მთავრობამ ეკზეკუციის საშუალებით 6 საათის განმავლობაში გადააჩედვინა ხარაგაულის საზოგადოებას ეს ფული. გარდა ამისა აულია ქრთამით მეღუქნეებისაგან 200 მ., უთქვამს კანცელიარის

შენობის დანგრევაში თქვენ მონაწილეობა მიგიღიათ და მიტომ თუ 200 მანეთს არ მომცემთ მთავრობასთან დაგაბეზლებ და გადაგასახლებენო. საზოგადოებამ გამოუცხადა მამასახლისის ზიზღი და დაადგინა გადახდეს 458 მან. კობახიძეს და ეს ფული გადაიღოს სამკითხველო — თეატრის შენობის ასაგებ თ.

გაუნათლებელ უსწავლელ მამასახლისს არც ნასწავლი და დიპლომიანი ექიმი ბ-ნი მ. ლორთქიფანიძე ჩამორჩენია. საზოგადოებამ მის წინააღმდეგაც განაცხადა საჩივარი, რომ ექიმი ტყავს გვაძობს, გვაგინებს, უდიერათ გვეპყრობა და ზოგს ჩვენგანს ხელითაც კი შეგვეხეო და სხვ. რამოდენიმე ახალგაზრდამ იკისრა ამ საქმის გამოძიება და შეუდგა ფაქტების შეგროვებას და სამწუხაროთ იმდენი ფაქტები შეგროვდა, რომ არც მოველოდით. ეს დაპლომიანი ვაჟბატონი, არა თუ შედიოდა გაჭივრებულ გლეხის მდგომარეობაში, პირიქით ფეხის ქარას ერთი ორათ ახდევინებდა, სახელმწიფო ქსენონში, რომელიც უფასოა ყველასათვის ის თურმე ფულს ახდევინებდა, მაგ., ერთი გლეხისთვის გადაუხდევინებია 25 მანეთი, მეორესთვის 10 მ., მესამესათვის 6 მანეთი და სხვ. ქალებს უშვერი სიტყვით აგანებდა. სოფელ ლაშეში ჩუცელათ ავთამყოფთან არც თითონ წავიდა და არც ფერშალი ვაგზავნა. ავთამყოფი უბატონოთ მოკვდა, თუმც-ღა ამისათვის მას ფეხის ქირა ხაზინიდან ეძლევა წინდაწინ ავანსით. მოსამსახურე ბიჭისთვის, რომელსაც ხაზინიდან ეძლევა ჯამაგირი თვეში 15 მან., მას უძღვევია 4 მ. 20 კ., დანარჩენი კი თითონ მიუსაკუთრებია. შეშა უყიდნია საყენი 14 მან., ანგარიშში კი ნაჩვენები აქვს საყენი 30 მან. და სხვა მრავალი. ბევრი უჩივოეს, მარა ყურადღება არავინ მიაქცია. დღეს თავისუფალმა ხალხმა მოითხოვა მისი საჯარო გასამართლება. დღემდის ყოვლად ძლიერი, ხოლო დღეს კი უძლური ბიუროკრატი-ექიმი შედრკა, გაექცა საჯარო სამართალს, ბ. გუბერნატორს დათხოვნის ქალაქი მიაართვა და ასე უნდოდა აეცილებინა ხალხის მსჯავრი! ხალხმა მის ნაცვლათ აირჩია ახალგაზრდა ექიმი საყვარელიძე. ვნახოთ როგორ გაამართლებს ბ. საყვარელიძე ხალხის ნდობას.

კახიო.

დ.ქსნა, 3 ნოემბერი, 1905 წელი. სტუდენტობამ მიიღო ჩვენი რეზოლიუცია (ისკრა № 107) და ჩვენც, რასაკვირველია, ფართოთ მოვიხმარეთ უნივერსიტეტის შენობა. დადგა მიტინგების ხანა. ჩვენი ქვემდრომი ორგანიზაცია მზის სინათლეზე გამოვიდა, ჩვენი ორატორები თავისუფლათ ეწეოდნენ აგიტაციას, მიტინგს ესწრებოდა 10 იდან 20 ათასამდე მოქალაქე და მუშები. ცეცხლისთვის საჭირო იყო ძუგუზალი, რომ ალი ამოვარდნილიყო... და აი კიდევ მოგვისწრო საერთო პოლიტიკურმა გაფიცვამ. აქაურ სამმა (უმცირესობა, უმრავლესობა, ბუნდი) სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციებმა გამოსცეს საერთო პროკლამაცია მოწოდებით: «გაუწოდეთ ხელი ამხანაგებს, გაიფიცეთ!» გაფიცვაც დაიწყო. პირველათ გაიფიცნენ საშუალო სასწავლებლის მოწაფეები — ოდესის ქუჩები აივსო ყმაწვილების ყვირილი... საუბედუროთ, საღამოს მოწაფეებს დაეცა პოლიცია და ყაზახები; ბევრი დაიჭრა. მოწაფეების ფაფიცვას მოყვა უნივერსიტეტის დაკეტა — ეს შათათს. კვირას დასახელებულ ორგანიზაციებმა მიიწვიეს ქარხნის მუშები ქალაქის დასაკეტათ... ქუჩები ერთიანათ ამოვსებული იყო. ხალხის აღელვებამ უმაღლეს წერტილამდე მიაღწია. ვაცარცვეს თოჯინამლის მალაზია, დაიწყო ბარბოკადების კეთება. მოხდა შეტაკება ხალხსა და ჯარს, ყაზახების და პოლიციის მხვერპლი ბევრი იყო. რამოვენიმე ამხანაგიც დაგვეჭრა, ორშათათს საერთო გაფიცვა განვახორციელეთ. ამასობაში 17 ოქტომბრის

ცნობილმა მანიფესტმაც მოგვისწრო... ქუჩები თვალის დახამხამებაში აივსო ხალხით. ყველაზე მეტი ხალხი შეიკრიბა ქალაქის შენობის წინ. იქნებოდა 100,000 კაცი... 100,000 კაცი დროშა დაყურებდა მიტინგს. ლაპარაკობდნენ ჩვენზე ამხანაგები და უხსნიდნენ მსმენელთ პოლიტიკურ მომენტს... იქნებოდა სამი საათი, რომ გვაცნობეს დალნიცის ქუჩაზე აკლეს, ურიების ხოცვა-ჟლეტა და ცარცვა დაწყესო. მაშინათვე მივიღეთ ზომები, მარა ვერ შევძელით ამ აკლესის შეჩერება... ჩვენ შეიარაღებულ რაზმებს ხულიგანებს გარდა უხდებოდა ბრძოლა ჯართან და პოლიციასთან... ორივე უკანასკნელი ჩვენ თოფებს გვახლიდნენ... სამი დღე და სამი ღამე გაგძელდა შინაური. სამოქალაქო ომი... დახოცილია ხულიგანების და პოლიციის მხრით, ბევრი დაიხოცა ურიები, ბევრი დაიხოცა ჩვენი მხრით. დახოცილთა რიცხვი უდრის 1,500 კაცს, მძიმეთ დაჭრილთა 3000 კაცს, მსუბუქათ დაჭრილთა დათვლა შეუძლებელია.

უკანასკნელ დღეებში ჩვენი ორგანიზაციული და პოლიტიკური გავლენა საათობით იზრდება...

ცოტათ თუ ბევრათ სოციალებიდან გამოვძვერით; კონსპირაცია ვხლა არ არსებობს და ხელი მიყავით ლეგალურ მასიურ მუშაობას; დეფარსეთ და კიდევ ვარსებთ პროფესიონალურ კავშირებს, დღეს-ხვალ გვეყოლება ჩვენი ორგანიზაციის წყალობით «მუშების დებუტატების რჩევა», დღეს-ხვალ გამოვცემთ პარტიულ გაზეთსაც... აქაურ უმცირესობის და უმრავლესობის ორგანიზაციის ცენტრებმა მოვილაპარაკეთ და შევთანხმდით შეერთებაზე. ხვალ პირველ საათზე ორივე ორგანიზაციის (in corpore) კრებაა, შეერთება უსათუოთ მოხდება; მუშები ამის მსურველია. შეერთების შემდეგ უმრავლესობის და უმცირესობის კომიტეტები, როგორც ასეთები, მოისპობა; მის მაგიერ მთელი სოციალ-დემოკრატიული მასსა ამოირჩევეს ერთ კომიტეტს რ. ს. დ. მ. პ. შეერთება ორ საფუძველზე უნდა მოხდეს: ამორჩევითი წესი და არც ერთი ცენტრის გადაწყვეტილება სავალდებულო არ არის; მიღებული იქნება იმ ცენტრის ტაქტიკა ამა თუ იმ კითხვის შესახებ, რომელსაც მოიწონებს კომიტეტი. დამოკიდებულება გვექნება როგორც ცენტრ-კომიტეტთან, ისე ორგან. კომისიასთან.

რ უ ს ე თ ი.

გრაფ ვიტტეს წერილის შესახებ, რამეღიც დაწერილია მათა-მუშათა მიმართ, მუშ. დეპ. კრებამ აღტაცებული ტაშის ტემით მიიღო შემდეგი რეზოლუცია:

„მუშათა დებუტატების საბჭომ მთავრისა რა გრაფ ვიტტეს ტელეგრამა „მშათა-მუშათა“ მიმართ, უხარველესად ეოვლისა მეტის-მეტ განცვიფრებას აცხადებს ამ მეფის შიდაგვილის თავხედობის შესახებ და კათხულობს: რა ზიანობაში უწოდა მან პეტერბურგის მუშებს «მშეობა? ზრდაეცარებს არავითარი ნათესაობა ანა აქვთ გრაფ ვიტტესთან. საბჭო აცხადებს:

1) გრაფი ვიტტე ჩვენგან ჩვენზე ცალმედიის შებრალებას ითხოვს. მუშათა დებუტატების საბჭო ამის საპასუხოთ მოუწოდებს ეველს მუშებს და თხოვს დათვალონ: რამდენი ქვრავ-ობელი მოქმატა მუშებს, მის შემდეგ რაც ვიტტემ სახელმწიფოს მართვა-გამგეობა ხელში ჩაიგდო.

2) გრაფ ვიტტე მუშებისადმი „მოწყალე ყურადღება“-ზე დახარაკობს. მუშათა დებუტატების საბჭო მოავრუნებს პეტერბურგის ზრდაეცარიატს სისხლით შეღებულ ცხრა იხურის დღეს.

3) გრაფ ვიტტე ვახსოვს მივცეთ „დრო“ და ევბირდება რამ „რაც შეუძლია“ დახმარებას ადმოგვიჩენს. მუშათა დებუტატების საბჭომ იცის, რომ ვიტტემ კიდევაც იმეოვა „დრო“ და

ზოგჯერ სახელმწიფო ხელისუფლების მხრიდან განხორციელებულია. მუშათა დემოკრატიის საბჭო დარწმუნებულია, რომ ვიტტე „რაც შეუძლია“, ეტეება დახმარებას რევოლუციონური პროლეტარიატი.

4) გრაფი ვიტტე ამბობს, რომ იმას ჩვენთვის კეთილი სურს. მუშათა დემოკრატიის საბჭომ იცის, რომ მუშათა კლასისთვის სრულიად არ არის საჭირო მეფის „მადლიერების“ კეთილი სურვილები. მუშები ითხოვენ ხალხის მმართველობას, საუკეთესო, პირდაპირი, თანასწორი და ფარული კენჭის ყრით ამოჩვენებს.

— ზეტერბურგის ზავადების და ქარხნებში მონღა კრებები რომლებზედაც ზოგჯერ სახელმწიფო მხარე წესების შემოღების და კონსტიტუციური მატარების სახელმწიფო სამართალში მიტევის შესახებ. მრავალი რევოლუციები გამოიტანეს. მოგეფავს რა მათგანი:

ლესნერის ზავადის მუშების რევოლუციის:

კონსტიტუციის აჯანყებას ჩვენ დიდ მნიშვნელობას ვაძლევთ. საშინელი და აუცილებელი სიკვდილი უთვალთვალებს თვითმხრობელობას, რადგანაც ის კარგავს თავის უკანასკნელ მომხრეს — ჯარს. ჩვენ, ლესნერის ზავადის მუშები, მსურვალე საფასურ ვუძღვებით ამხანაგ-მებრძოლთ, ენერგიულ პროტესტს ვუცხადებთ მთავრობას, რომელსაც უნდა სამხედრო სამართალში მისცეს მატარების და სიკვდილით სასჯელი დაუმადლოს მათ. ჩვენ ვცხადებთ, რომ სრულიად დემოკრატიული ორგანიზაციების მოწოდებისთანავე აქტიურ დახმარებას ვაუწყებთ ჩვენ ამხანაგ-მატარებს. მოვაცხადებთ დახმარებებს, რომ ისინი ჩვენი ძმებია და თუ კარგათ შეიგნებენ ჩვენ მიზანს და მისწრაფებას, დარწმუნდებიან, რომ ისინი იმისათვის უნდა იბრძოდნენ, რისთვისაც ჩვენ ვიბრძვით; ჩვენ მოვუწოდებთ იმათ ჩვენთან ერთად თვითმხრობელ მთავრობასთან საბრძოლველად დემოკრატიული რესპუბლიკის და სახალხო მილიციის მისაზოგადებად რუსეთის სრულიად-დემოკრატიული მუშათა პროტის წითელი დროშის ქვეშ მოქმედებით.

ვაბოტის რაიონის დემოკრატიული რევოლუციის, მიღებული 31 ოქტომბრის კრებაზე:

„აჯანყებული მატარების — ჩვენი ამხანაგები და თანამგძობები არიან. ჩვენ სიხარულით მივესალმებით იმათ, როგორც ჩვენ მოძი-მებრძოლთ. ჩვენ პროტესტს ვუცხადებთ მთავრობას იმ სასტიკი ზომებისთვის და სასჯელისთვის, რომელიც იმას სურს იმისათვის აჯანყებულების წინააღმდეგ. ჩვენი ამოჩვენებული ქარხნების მუშების სახელით ჩვენ ვცხადებთ, რომ მესამე ვართ პროლეტარული გაფიცების და დემონსტრაციებისთვის. ჩვენ დაუნიებით ვითხოვთ სამხედრო სამართლის, სიკვდილით დასჯის და მუდმივი სიძინის მოხმობას. სანამ მუდმივი სიძინა იქნება დისციპლინის დასაცავად, მთავრობის მხედრულ მხურვალეს მებრძოლ ხალხებთან ბოლო არ მოკლება.“

ჩვენ მოვითხოვთ ხალხის შეიარაღებას. ჩვენ წინადადებას ვაძლევთ მუშათა დემოკრატიის საბჭოს დაუფრებელი შეიარაღების და ვუცხადებთ ჩვენ აზრს პროლეტარული გაფიცვის და დემონსტრაციების აუცილებლობაზე, პროტესტის ფორმის საბოლოოდ კარგევის კი, მუშათა დემოკრატიის საბჭოს მივანდობთ“.

ამავე ხასიათის რევოლუციები გამოიტანეს ზეტერბურგის უკუდა ქარხანა-ზავადებში მუშებმა ზოგჯერ სახელმწიფო მხარის წესების შემოღების შესახებ.

7 ნოემბერს 12 საათზე მუშათა კავშირის ბუკდვითი საქმის ბიუროს შენობაში შეცვლადენ ამ უბნის ბოქაული თავისი თანამემწით, პროლეტარული და ჯამუშებით. პროლეტარული გარს შემოერთება შენობას და განაცხადა რომ კარგათ არავის გაუშვებს. სახელმწიფოებსაც შენობაშივე ტოვებდნენ. როდესაც ერთმა მუშამ კარგათ გამოსლვა მოინდომა ვიღაც პროლეტარული იმას გულზე ხელი ჰკრა და სადღაც მიიძადა. მეორე პროლეტარული მადანინმა, რომელსაც ბიუროში მეფეთა მუშებმა მოთხოვეს

პროლეტარული მათ შენობაში შევარდნის და იქ მეფე პირთა უკანონო დატყვევების მიზეზი, უწინაურად სრულიად მისცა მასუსხი. გამოიკვია, რომ პროლეტარული ზეტერბურგის კრძალისაქმიანის და ს.—პ. ბ. სამოსამართლო ხალხის პროლეტარული მოწერილობით მოქმედებდა. პროლეტარული აზრით ქონდა ზეტერბურგის მუშათა დემოკრატიის საბჭოსგან გამოცემული „მუშათა დემოკრატიის საბჭოს ცნობები“ („Извѣстия С. Р. Дом.“) ჩაკვდა ხელში. პროლეტარული უბრძანა მუშებს „ცნობების“ დახმარება ეგზემპლარები (35 ათასიდან 131-და იყო) მათთვის გადაეცათ, მათ მუშებმა უმასუსხეს, რომ ეს ბრძანება იმათ უკანონო მაჩინათ და გასეთის აზრით ეგზემპლარსაც არ მისცემენ იმათ. პროლეტარული გამოიწვია პროლეტარული თანამემწე ბიურო, პროლეტარული, უმადრმის პროლეტარული კონისკი, რომლებმაც განაცხადეს რომ გასეთის ეგზემპლარები უსათუთ უნდა „დაიჭირონ“. უკუდა იქ მეფეთა მუშების წარმომადგენლებმა ზიზდი გამოუცხადეს პროლეტარული ძალადობისთვის, პროლეტარული და ჯამუშების უბრძოლობის და თვითნებობისთვის. მუშათა ბრძოლით მოხრებულ მოქალაქეობრივ თავისუფლების, და კერძო ბუკდვის და სიტუაციის თავისუფლების ძალით, მუშათა დემოკრატიის საბჭოს აჯამდომარემ განსენა იქ მეფეთ, რომ 17 ოქტომბრის მანიფესტში აღიარებულია ბრძოლით მოხრებული თავისუფლება და ამ ნაირათ პროლეტარული საქციელი ოფიციალურათ უკანონო უნდა ჩითვალდეს, მათგან გასეთის დატერა სურვილი ყოველ საფუძველს მოკლებულია, რადგანაც იმათ სამოსამართლო ხალხის მოწერილობაც არა აქვთ. მუშათა დემ. საბ. წარმომადგენლებმა და მუშათა კავშირის ბუკდვითი საქმის წარმომადგენლებმა პროლეტარული უმასუსხეს რომ გასეთის ნომრების წაღება იმათ მოლოთ შეიარაღებული ძალით შეუძლიათ. პროტოკოლის შედგენის შემდეგ პროლეტარული დასცადა შენობა და ქუჩაში მდგომ ცხენოსან პროლეტარულთან და ჯართან ერთად კუდა-ამოძეული წავიდა. („ნოვია ვიხნი“).

ბრძოლა რვა საათის სამუშაო დღისთვის. ამ უმათ რვა საათის სამუშაო დღე არა თუ უხალეს მოთხოვნას შეადგენს, ზეტერბურგის პროლეტარიატისთვის ცხოვრებაში გატარებული ფაქტია კიდევ. ფაბრიკანტების გლოფა-ტირილის მიუხედავათ რვა საათის სამუშაო დღე თითქმის ყველგან შემოიღეს რევოლუციონური გზით; ჯერ ჯერობით შემდეგმა ქარხანა-ზავადებმა შემოიღეს რვა საათის სამუშაო დღე: სემინარის, ობოროვის, ბალტიის, ნოვო-ადმირალტიესტოვის, იარადის, ჩუვის, „სტლასმა, ლესნერმა, კოჟუენნიკოვის, დიდი ოსტის, შაუსი (სართავი), არტისოვის, ბამბის სართავმა, ნაუმანის, კალინიკინის, კალინიკის, ეკატერინოვის, ვორონიის, ტოშვილოვის, ჩემერის, შტიგლიცის, მაკოფელის, ჰადის, ბანქის ქარხანამ, სანთლის და ალექსანდრისკის—25-მა უმთავრესმა და მოწინავე ზეტერბურგის ქარხნებმა.

მაგრამ არც ფაბრიკების პროტარებს სძინავთ: პირველი ექვსი აქ ჩამოთვლილი ქარხანა დახურეს, დახმარებებსაც ხალხ მომავალში დახურავენ. ეჭვს კარეშა, რომ აუარებელ მუშა ხალხს ქუჩაში მთავრობის თანამგძობით და დახმარებით ურინ; მათ მიერ ამოჩვენული გზაც ცხადია: სუყველა ქარხნების ერთად დახურვა და რამდენიმე ასი ათასი პროლეტარების კარგათ გამოყრა გაუფრთხილებლობა და მეტის-მეტი საშიშა, ამიტომაც უნდათ ხაწილ-ხაწილათ მიხურონ ქარხნები.

9 ამ თვეს ამ შემთხვევის გამო სემინარის ქარხნის დემოკრატიის სხდომა მოხდა. იმათ განიხილეს ეს საბუთი და ქარხნების დახურვას შემდეგი რევოლუციით უმასუსხეს: „ამხანაგებო, ზეტერბურგის პროლეტარებო! ფაბრიკანტებს და ზავადნიკებს, ვიტტეს მთავრობის დახმარებით, უნდათ ქუჩაში გამოგზარონ რამდენიმე ასი ათასი მუშა ხალხი, ამით აღუდ-

გენ ისინი წინ რევოლუციონური გზით 8 საათის სამუშაო დღის შემოდგომას. ამხანაგებო! ჩვენ, სემიონოვის ქარხნის მუშებმა ყველაზე უწინ შემოვიღეთ რვა საათის სამუშაო დღე და კანტაღისტების და მთავრობის რისხვაც ვიგრძელეთ ჩვენ დაგვტყდა თავს.—ჩვენი ქარხნა დახურეს და ჩვენ ქუჩაში გამოგვყარეს. ამხანაგებო, თქვენც დღეს თუ ხვალ ეს ბედი გეწვევათ და ჩვენ მოგიწოდებთ თქვენ, ძმებო, დამტკიცეთ თქვენი ჩვენთან ერთობა, დახმარეთ 8 საათის სამუშაო დღისთვის საერთო ბრძოლას. მიატოვეთ ქარხნები, თავი დაანებეთ მუშაობას, დაუბრუნეთ კანტაღისტებს ჰეტერბურგის ზრდაეტიკონთა ერთობა და ჩვენი შეურყეველი გადაწყვეტილება—სამუშაო დღის შესამოკლებლათ ბოლომდე ბრძოლა. ამხანაგებო! ჩვენ ქუჩაში გვერიან! მას შემკრთდეთ და მოვაჯანოთ მთავრობას და კანტაღისტებს ოქტომბრის „შავი“ დღეები.

გაუმარჯოს რვა საათის სამუშაო დღეს! ჰეტერბურგის ზრდაეტიკონთა, შეერთდით ხელახლა და ისევ ბრძოლა—გამარჯვებამდის!

უ ქ ს ო ე თ ი.

ევროპის ბურჟუაზია და რუსეთის რევოლუცია.
რუსეთის ზრდაეტიკონთა დღეს მთელი ქვეყანა განცვიფრდა თავის შეგნებულ რევოლუციონური მოძრაობით. სულ ცოტა ხნის განმავლობაში მას იმდენი ცნობიერება შეემატა, ისე განწვრთნა და გაფლანგა რევოლუციის ცეცხლში, ისე აზრით გადახდა მთელი ქვეყანას თავისი მრისხანე თვლებით, რომ ევროპის ბურჟუაზია, რომელსაც არა ერთხელ გამოუცდა მუშათა მოძრაობის სიძლიერე, დაფრთხა, შეშინდა და აყენდა თავისი ორგანოების ზირით.

რუსეთის განმათავისუფლებელი მოძრაობა, რომელსაც დღემდის უნდოდა ბურჟუაზია გუნდრეკს უკმევდა და თავის სიტყვიერ დახმარებას არ აკლებდა—დღეს მისთვის ფრად საშიში გამოდგა და მანაც ფრთხილად შეაფარა რევოლუციონური მოძრაობის წინაშე. ეს ასე უნდა მომხდარიყო: „მძომალათ შობილი—ფრენას ვერ შეძლებს“. ბურჟუაზია კი ამ უამით სწორეთ მხრისკენ ექცა, მან თავის გზა განვლო, მიაღწია განვითარების უმაღლეს წერტილამდე და ახლა დადგა დრო, როდესაც დღეს თუ ხვალ იგი უარსადა წამოვა თავის მწვერვალთან. ასეთია აუცილებელი ბედი მუდგეგვილი კლასისა.

რამ შეაშინა ევროპის ბურჟუაზია?

გაზეთ „Новая Жизнь“-ში „Berl. Tag“-დან გადათარგმნილია საინტერესო წერილი, რომელიც გარკვეულ ზუსტად იძლევა ამ კითხვას. გერმანულ გაზეთს ეშინია, რუსეთის რევოლუცია არ გადაეღოს ევროპას და არ შეარეოს აქაური ბურჟუაზიის განცხრომითი სიმშვიდე: „ვინ გაბედავს და იწინასწარმეტყველებს ახლა, რომ რუსეთში ავარდნილ ქარტესილს შემდეგ დაუერთებდნენ სიწინარე გამოფედავა-ამობს „Berl. Tag“-მაშინ რაღა ვქნათ, ყველაზე უფრო სახარელი მოლოდინი რომ გამოვთვალდეს? რაღა მაშინ, რომ რევოლუციის ტალღებმა ვიტყოსან ერთათ რომანოვების სახლობაც შთანთქმეს? მხოლოდ გიჟ ოპტიმისტს შეუძლია დამტკიცებით თქვას რომ აღმოსავლეთით მომავალი რევოლუციის ახალი ტალღა ერთბაშით შეხრდება გერმანიის საზღვართან“ და სხვ. აი რა აშინებს ევროპის ბურჟუაზიას. აი, რამ შეაფარა აზრი მას რუსეთის გამათავისუფლებელ მოძრაობას. შამორეული ბურჟუაზია უჩვენებს გერმანიის მთავრობას, სერიოზული ურადდება მიაქციათ ამ საკითხს და საშუალებასაც აჩვენებს მომავალი უბედურების თავიდან ასაცილებლათ. აი ეს საშუალებაც დასახლებული გაზეთის სიტყვებით:

„სამ სართულიანი არჩევნების წესი (трехклассная система) ახლავე უნდა მოეპოვროთ თავიდან, რადგან ამას პოლიტიკური

აუცილებლობა მოითხოვს. ნუთუ გრუსიის და საქსონიის მთავრობამ უნდა იცადოს მინამდის, სანამ თვით სახსნიან სახელმწიფო მას არჩევნების წესის შეცვლას? ნუთუ უფრო გინდათ დასახლებული არ იქნება ასეთი მომავალი თავიდან აცილებით და სანამ შესაძლებელია, თვითონ გაიყვანოთ ეს რეფორმა?“

რუსეთის ზრდაეტიკონთა გერმანიის სახსნის გამათავისუფლებელის რადიკალიზაციის წინააღმდეგედაც ამას, მკითხველ, ამ ერთი წლის წინათ? მაგრამ აქ განსაკვირვებელი არაფერია, რადგან ჩვენ ვიცით, რომ, როცა რუსეთის ზრდაეტიკონთა თავის უფლებებისათვის იბრძვის, ის იბრძვის აგრეთვე ყველა ქვეყნების სახსნათა უფლებებისა და თავისუფლებისათვის. მაშ, გზა რუსეთის ზრდაეტიკონთს! დეე, ტანჯულ-გვემუღმა რუსის მუშამ შავრდენივით გასწირეს წინ და ადრე მოიხვედრის ის პოლიტიკური თავისუფლება, რომლის გულისათვის ბრძოლაში, მას ტყვეობით და მსხვილობით აქვს დახურული-დასერილი თავისი შეუდრეკელი მკერდი! მაშინ სოციალიზმის მზერე უფრო ადრე ამომუქებს...

მეოთხე კრება რუსეთის სოც.-დემ. მუშათა პარტიისა.

ყველა პარტიულ ორგანიზაციათა და ყველა მუშა სოციალ-დემოკრატთა მიმართ.

პირველმა ბრწყინვალე გამარჯვებამ, რომელიც მებრძოლმა პროლეტარიატმა მოიპოვა ოქტომბრის დღეებში, ახალი პოლიტიკური ვითარება შექმნა, ახალი პოლიტიკური მიზნები დაუყენა წინ პარტიას. ძველი თეორეტიკული მოლოდინი დაეცა, ძალმომრეობის წყალობით განხორციელდა რამოდენიმე მოქალაქობრივი თავისუფლება. შეცვლილ პირობებს პარტიამ უნდა შეუფეროს თავისი ტაქტიკა და ორგანიზაცია.

ის აუარება შრომა, რომელიც უნდა აიტანოს პარტიამ ამ საძნელო საქმეებში, დაკარგავს თავის რეალური მნიშვნელობის მეტ ნაწილს იმ შემთხვევაში, თუ რომ რუსეთის სოციალ-დემოკრატია კვლავაც გათიშული დარჩა. პარტიული განხეთქილება. რომელიც პირდაპირ ეწინააღმდეგება მუდამ უცვლელ ლიზენგს: „პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!“, ახლა არა თუ აუტანელი შეიქნა თვით პარტიისათვის და დამღუპველი მისი მუშაობისთვის, არამედ ყოველივე აზრიც დაეკარგა ამ განხეთქილებას, ვინაიდან ისპობა მისი ასრებობის ძირითადი მიზეზი,—სახელდობ, კონსპირაციული პირობათა წყვილილით მოკლეობა, პარტიის სრული არალეგალურობა, ე. ი. არსებულ კანონის გარეშე ყოფნა.

ჩვენ ვიწვევთ პარტიის მეოთხე მორიგ სიკვლეს (კრებას), რომელმაც უნდა გადაწყვიტოს მომწიფებული პოლიტიკური კითხვები, უზრუნველეს ყოფიას კი—საკითხი პარტიულ გაერთიანების შესახებ.

ჩვენ გაერთიანების შემდეგ გვგმას ვაცხადებთ რუსეთის მთელი სოციალ-დემოკრატის საყურადღებოთ. ერთსა და იმავე დროს და ერთსა და იმავე ადგილას უნდა შეიკრიბნენ პარტიის ორადე ხაწილთა კრებები (სივხლები), რომელთაც უნდა შეთანხმდნენ ერთმანერთ შორის მუშაობის წესის შესახებ და შეერთდნენ ერთ საზოგადო კრებათ იმ პირობით, რომ თითველ მხარეს ვადამჭრელი ხმის თანასწორი რიცხვი დაუჩინეს. თითველმა მხარემ უნდა წინდაწინვე მტკიცეთ და შეურყველათ მიიღოს ვალდებულება, რომ ყველაფერში საერთო კრების ხმის უმეტესობის გადაწყვეტილებას დაემორჩილება. ჩვენ სრულიად დარწმუნებული ვართ, რომ ასეთ ნაირათ მოწყობილი გამაერთიანებელი კრება შეძლებს პარტიული მთლიანობის განხორციელებასაც და ტაქტიკის და ორგანიზაციის საუკეთესო ფორმების შემუშავებასაც. გამაერთიანებელი კრების თავისი ნაწილის დამოუკიდებლობათ მოწვევის

დროს თითოეული მხარე საუკეთესოთ უზრუნველ-ყოფს წარ-
მომადგენლობის წესების სისწორეს და თავიდან აიცილებს იმ
მაგნი ქიშპობას მეორე მხარესთან არჩევნების დროს, რომე-
ლიც აძლიერებს ძველ უნდობლობას. გადამჭრელი ხმის რი-
ცხვის თანასწორობა იმის თავდები იქმნება, რომ ვერც ერთი
მხარე ვერ გაიმარჯვებს მექანიკურათ, ხმის უმეტესობით, და
პარტიის გადაწყვეტილება არ იქნება დამოკიდებული ამა თუ
იმ ფრაქციის სურვილ-განზრახვაზე.

ეს გეგმა ჯერ არ არის მიღებული პარტიის მეორე ნა-
წილის მიერ. ორგანიზაციონური კომისია, სხვა გვარ გეგმას
ემხრობა: თანხმით ამ გეგმისა, პარტიის ორივე ნაწილი სიეზ-
დება თუ კონფერენციები მხოლოდ უნდა შეთანხმდენ ერთ-
მანერთ შორის ახალ „დამფუძნებელ“ სიეზდისთვის არჩევნე-
ბის წესთა შესახებ და შექმნან საზოგადო საარჩევნო აპა-
რატი, რომელმაც შემდეგ უნდა მოიწვიოს «დამფუძნებელი»
სიეზლი.

გარდა ამისა, ორგანიზაციული კომისია ისე მოკლე
დროში აპირებს თავის „მეორე კონფერენციის“ მოწვევას,
რომ ჩვენთვის ტენიკურათ შეუძლებელია მეოთხე სიეზდის
ამ ვადისათვის შეკრება, მით უმეტეს, რომ ჩვენ შეუტყვე-
ლათ გადაწყვეტეთ ჩვენი სიეზდისათვის უზრუნველ ვყოთ
სრული არჩევითი წარმომადგენლობა ორგანიზაციაში მყოფ
ყველა იმ მუშებისა, რომელნიც ჩვენ პარტიაში შედიან.

ამ მიზნის მისახწევათ, რომ არ დაირღვას კავშირი პარ-
ტიის წინანდელ იდეურ და ორგანიზაციულ მუშაობასთან,
ჩვენ გადაწყვეტეთ შემდეგ:

ჩვენ ვიწვევთ მეოთხე მორიგ კრებას რ. ს.-დ. მ. პარ-
ტიის მესამე სიეზდის წესდების თანახმით. იმ უფლების ძა-
ლით, რომელსაც წესდება გვაძლევს, ჩვენ ვიწვევთ სათათბირო
ხმის უფლებით მთელი პერიოდის წარმომადგენელთ, ე. ი.
ყველა იმ ორგანიზაციათა წარმომადგენელთ, რომელნიც
პარტიაში შედის, თითოეულ 300 ამხანაგთაგან (და ნაკლები
რიცხვიდანაც, თუ რომ რომელიმე ცენტრში ყველა შეკავში-
რებულ მუშათა რიცხვი 300-მდე არ ახწევს) ერთ არჩეულს.
ყველა იმ მუშა სოციალ-დემოკრატებს, რომელნიც ფორმა-
ლურათ არ ჩარიცხულან პარტიაში, ვუცხადებთ დაუყოვნებ-
ლივ შევიდენ პარტიულ ორგანიზაციაში, რათა დელეგატე-
ბის არჩევნებში მონაწილეობა მიიღონ. შეიკრიბება თუ არა
სიეზლი, ჩვენ წინადადებას მივცემთ კომიტეტების წარმომად-
გენელთ, რომელთაც გადამჭრელი ხმის უფლება აქვთ წეს-
დების ძალით, რომ ყველანი, ვინც სათათბირო ხმით არიან
მოწვეული—გადამჭრელი ხმის უფლებით მიიღონ.

სრულიად დარწმუნებული ვართ, რომ რ. ს.-დ. მ. პარ-
ტიის მეოთხე სიეზლი მიიღებს ამ წინადადებას. ამის დაგვართ
მეოთხე სიეზლზე დელეგატების უმეტესობას მუშა-სოციალ-
დემოკრატთა მასის წარმომადგენელი შეადგენენ და ამავე
დროს არ დაირღვევა კავშირი მთელი სოციალ-დემოკრატის
წარსულ შრომასთან და პარტიის წინანდელ სიეზდების დად-
გენილებებთან.

სიეზდის გახსნას ჩვენ 10 დეკემბრისათვის ვნიშნავთ და
მოუწოდებთ ყველა პარტიულ ორგანიზაციებს, რაც შეიძლე-
ბა ენერგიულათ მოიხმარონ ამ ვადამდის დარჩენილი დრო
შინაურ ორგანიზაციონულ რეფორმების გასახორციელებლათ,
რაც აუცილებლათ საჭიროა სიეზდის ახალ წესებზე მოწყო-
ბისათვის. ეცადონ ამ დროს განმავლობაში თვით ორგანიზა-
ციებშიაც და „მეუმცირესებთან“ საერთო კონფერენციებზე
ჯამოარკვიონ ის ტაქტიკური და ორგანიზაციონული კითხვე-
ბი, რომელნიც სიეზდის მიზანს შეეხებიან.

იმედი გვაქვს, რომ პარტიის მეორე ნახევარი არ იტყვის
ლარს ახალი კონფერენციის ან სიეზდის მოწვევაზე. იმ დროის-
თვის, როცა ჩვენი სიეზლი გაიმართება. ჩვენ ამის იმედი
გვაქვს, ვინაიდან მხოლოდ ორივე სიეზდის ერთდროულათ
და ერთ და იმავე ადგილას მოწვევას შეუძლია საქმის უნა-
ყოფო გაქიანურების თავიდან აცილება და გაერთიანების შე-
სახებ მწვავე კითხვის ერთბაშათ გადაწყვეტა.

ცენტრ. კ—ტი რუხ. ს.-დ. მ. პ.

პარტიის ორგანიზაციის შესახებ *

ჩვენი პარტიის მოღვაწეობის პირობები ძირითად ცვლი-
ლებას განიცდის. ძალით მოპოებულია კრების, კავშირის,
ბექტდის თავისუფლება. ყველა ეს უფლებები, რა თქმა უნდა,
ყოველგვარ სიმტკიცეს მოკლებულია და ვინც მათ ენდობა
ბოროტმოქმედი თუ არა, გიჟი მაინც უნდა იყოს. საბოლოო
გადამჭრელი ბრძოლა ჯერ კიდევ წინ გვიდგა, და ამ ბრძო-
ლისთვის მომზადებას უპირველესი ალავი უნდა დაეთმოს. პა-
რტიის კონსპირაციული აპარატი ხელ უხლებლათ უნდა და-
რჩეს. მარა ამასთანავე უსათუოთ საჭიროა, რაც შაილება ფა-
რთოთ გამოვიყენოთ ახლანდელი, შედარებით განიერი ასპა-
რები. უსათუოთ საჭიროა კონსპირაციულ აპარატთან ერ-
თათ შევქმნათ ახალი, აშკარა და ნახევრათ აშკარა პარტიუ-
ლი ორგანიზაციები. უამისოთ ყოველად შეუძლებელია ჩვენი
მოღვაწეობის ახალ პირობებთან შეთანხმება, უამისოთ ჩვენ
ვერას გზით ვერ მოვახერხებთ ახალი მიზნების გახორციე-
ლებას...

ორგანიზაციის ახალ საძირკველზე დასაფუძნებლათ სა-
ჭიროა პარტიის ახალი სიეზლი. წესდების ძალით ის წელიწა-
დში ერთხელ უნდა მოხდეს და შემდეგი სიეზლი 1906 წლის
მაისისთვისაა დანიუშნული, მარა ამ ჟამათ აუცილებელია სი-
ეზდის დაჩქარება. თუ რომ ჩვენ დროზე ვერ გამოვიყენეთ
ახლანდელი მომენტი, იგი ადვილად გავვისხლტება ხელიდან—
ე. ი. ორგანიზაციის შექმნის მოთხოვნილება, რომელსაც ასე
მწვავეთ გრძობენ დღეს მუშები, მახინჯ საშიშ ყალიბში ჩა-
მოესხმება, გააძლიერებს ვილაც „ნეზავისიმცებს“ და სხვ. რაც
შეიძლება ადრე უნდა შევქმნათ ახალი ორგანიზაციები, უნ-
და დავაყენოთ საზოგადო განსახილველათ ახალი ხერხი, ახა-
ლი წესები, საბოლოოთ შევიმუშაოთ „ახალი კურსი“ (მიმარ-
თულება-გზა). ჩვენი პარტიის ც. კ-ტის მიერ ხელმოწერილი
მიმართვა პარტიისადმი, რომელიც ამავე ნომერში იბეჭდება **),
ჩემის აზრით, სრულიად მართლათ არჩევს ამ ახალ კურსს.
ჩვენ, რევოლიუციონური სოციალ-დემოკრატის წარმომადგე-
ნელთ, «უმრავლესობის» მომრეებს, არა ერთხელ გვითქვამს,
რომ პარტიის სრული დემოკრატიაზაცია შეუძლებელი იყო
აქამდის კონსპირაციული პირობების მიზეზით და „არჩევითი წე-
სები“ მხოლოდ ფრახას წარმოადგენდა. ცხოვრებამ დაადს-
ტურა ჩვენი სიტყვები. უმცირესობის ყოფილ მომხრეებს არა
ერთხელ აღუნიშნავთ ლიტერატურაში (იხილეთ მუშის (Pa-
ნოვიჩი) ბროშურა აქსელროდის წინასიტყვაობით, წერალი
„ერთი მრავალთაგანი მუშისა“, ისკრაში მოთავსებული, ბრო-
შურა „მუშების აზრი პარტიულ განხეთქილების შესახებ“
(„Рабочие о партийномъ расколѣ“), რომ ფაქტურათ არა ვითა-
რი სერიოზული დემოკრატიაზაციის, არავითარი ნამდვილი
არჩევითი წესის ცხოვრებაში გატარება არ მოხერხდა. მაგრამ
ჩვენ, მეუმრავლესეები, პოლიტიკურ თავისუფლების მოპო-

*) ეს წერილი გადმოთარგმნილია გაზ. „Новая жизнь“-იდან.
**) ამ მიმართვას ჩვენც ვბეჭდავთ დღევანდელ ნომერში. „მოგზ.“
რედ.

ბასთან ერთად არჩევითი წესის შემოღებას ყოველთვის აუცილებლად ვთვლიდით. რ. ს.-დ. მ. პარტიის მესამე სიგზდის ოქმები განსაკუთრებულ სიძნადით ამტკიცებენ ამას, თუ რომ ამასაც კიდევ დამტკიცება სჭირია.

ასე რომ, საკითხი სრულიად ნათლად დგას: შევინარჩუნოთ ჯერ-ჯერობით კონსპირატიული აპარატი და გავავითაროთ ახალი, აშკარა. სიგზდს თუ შევეუფარდებთ, ეს საკითხი (რომლის კონკრეტულად გადაწყვეტას პრაქტიკული უნარი და ადგილის და დროის ყველა პირობათა ცოდნა სჭირია) სიტყვიერად ასე გამოიხატება: მოვიწვიოთ მეოთხე სიგზდი წესდებს თანაშთა და ამწამშივე, დაუყონებლივ შემოვიღოთ „არჩევითი წესები“. ც. კ.—მა გადასწყვიტა ეს საკითხი: „კომიტეტები“, როგორც სრულ-უფლებიან ორგანიზაციების წარმომადგენელი ფორმალურად, და როგორც პარტიული მემკვიდრეობის წარმომადგენელი რეალურად, სიგზდზე გადამწყვეტი ხმით მიდიან თავიანთ უფლებისამებრ. პარტიის ყველა წევრების, და, მათსადამე, პარტიაში მყოფ მუშათა მასის მიერ არჩეული დებუტატები ც. კ.—მა თავისი უფლების ძალით სათათბირო ხმით მიიწვია. ც. კ. აცხადებს ამასთანავე, რომ წინადადებას მისცემს სიგზდს, რათა უკანასკნელმა ეს სათათბირო ხმა—გადამწყვეტად გადაქციოს. დათანხმდებიან თუ არა ამაზე კომიტეტების სრულ-უფლებიანი დელეგატები?

ც. კ. აცხადებს, რომ, მისი აზრით, უსათუოდ დათანხმდებიან. პირადად მე ღრმად დარწმუნებული ვარ ამაში. შეუძლებელია, რომ არ დათანხმდნ. განა შეიძლება წარმოვიდგინოთ, რომ სოციალდემოკრატიული პროლეტარიატის ხელმძღვანელთა უმეტესობა არ დათანხმდეს ამაზე? ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ პარტიულ მუშაკთა ხმა, რომელსაც სიფაქიზით უყრის თავს ვაზეთი „Новая Жизнь“, ძალიან ჩქარა დამტკიცებს ჩვენი შენდულობის სისწორეს: თუ რომ, მაინც და მაინც, არ აგვცდა ასეთი ნაბიჯისათვის (სათათბირო ხმის—გადამწყვეტად გადაქცევისათვის) ბრძოლა, ამ ბრძოლის შედეგი მაინც აშკარა არის. გაუსინჯეთ ამ საკითხს მეორე მხარეც, ფორმალური კი არა—არსებითი. მოვლის თუ არა სოციალ-დემოკრატიის რაიმე საფრთხე, თუ რომ ჩვენ მიერ გამოცხადებული გეგმა განხორციელდა?

შესაძლებელია საშიშრად ჩათვალონ ის გარემოება, რომ პარტიაში ერთბაშად არა სოციალ-დემოკრატიის მასა შეიქრება. მაშინ პარტია გაითქიფება მასსაში, პარტია ვეღარ იქნება მთელი კლასის მოწინავე შეგნებული რაზმი, პარტია მახანხალად (ХВОСТЬ) გადაიქცევა. სწორედ რომ ძლიერ სამწუხარო იქნებოდა ასეთი პერიოდი (ხანა). და ამ საფრთხეს მართლა რომ დიდი მნიშვნელობა ექნებოდა იმ შემთხვევაში, თუ რომ ჩვენ დემოკრატიისადმი ლტოლვილება ვეჭირდეს, თუ რომ ჩვენ არ მოგვეპოვებოდეს პარტიის გამამტკიცებელი საფუძველი (პროგრამა, ტაქტიკური წესები, ორგანიზაციული გამოცდილება), ან რომ ეს საიფუძველი არ იყოს მტკიცე და შეურყეველი. მარა, საქმეც იმაშია, რომ ეს „თუ რომ“ არსად არის. ჩვენში, მემორავლესებში, არა თუ არ მოინახება ასეთი ლტოლვილება დემოკრატიისადმი, პირიქით, ჩვენ ყოველთვის პირდაპირ და აშკარად ვებრძოდით დემოკრატიის თვით მცირე ნასახსაც კი, ყველა იმათგან, ვინც პარტიაში შემოსვლას აპირებდა, შეგნებას მოვითხოვდით. მტკიცედ გვწამდა პარტიულ განვითარების საქმეში „მემკვიდრეობა“ (Преемственность), ვკადავობდით დისციპლინას და ელკლეკა წევრისთვის რომელიმე პარტიულ ორგანიზაციაში აღზრდის საქმეებს. ჩვენ გვაქვს ჩვენი შეურყეველი პროგრამა, რომელიც ოფიციალურად მიღებულია ყველა სოც.-დ.—ტთა მიერ, და რომლის ძირითად დებულებებს არავითარი არსებითი კრიტი-

კა არ გამოუწვევია (ცალკე მუხლების და აზრების კრიტიკა აუცილებლად სჭირია ყოველი ცოცხალი პარტიისთვის). ჩვენ გვაქვს ტაქტიკური რეზოლიუციები, თან-და-თანობით და სისტემატიურად შემუშავებული მე-2 და მე-3 სიგზდებზე და სოციალდემოკრატიულ ლიტერატურის ხანგძლივი მუშაობის წყალობით. ჩვენ გვაქვს აგრეთვე რამოდენიმე ორგანიზაციონული გამოცდილება და ფაქტიური ორგანიზაცია, რომელსაც აღმზრდელი მნიშვნელობა ქონდა. ამ ორგანიზაციის ნაყოფი, თუმცა ერთბაშად არა სჩანს, მარა მისი უარყოფა ან ბრმის შეუძლია, ან დაბრმავებულს.

არა, ამხანაგებო, ნუ გავაზვიადებთ ამ საფრთხეს. სოციალ-დემოკრატიამ მოიხვეჭა სახელი, მან შექმნა თავისი მიმართულება, შექმნა მთელი რაზმები მუშა-სოციალდემოკრატიებისა. და აი ამ დროს, როდესაც გმირმა პროლეტარიატმა საქმით დაამტკიცა, რომ იგი მზათა საბრძოლველად, დაგვანახვა უნარი სოლიდარული მედგარი ბრძოლისა ნათლად დასახული მიზნის გასახორციელებლად, დაგვიმტკიცა, რომ იგი იბრძვის, როგორც ნამდვილი, წმინდა სოციალ-დემოკრატი, —აი ასეთ დროს პირდაპირ სასაცილო იქნება ვინმემ ეჭვი შეიტანოს იმაში, რომ თითოეულ ას მუშაში, რომელიც ც. კ.—ს მოწოდებით ხედავ პარტიაში უნდა ჩაირიცხონ, 99 ნამდვილი სოციალ-დემოკრატი იქნება. მუშათა კლასი ინსტიტუტიურად, სტიქიურად სოციალ-დემოკრატიულია, ხოლო სოც.-დემოკრატიის 10 წელზე უფრო ხანგრძლივმა მუშაობამ კარგა ნაყოფი გამოიღო სტიქიურ სოციალ-დემოკრატიის შეგნებულად გადაქმნის საქმეში. ნუ გაშინებთ ამხანაგებო, ხელოვნურად შექმნილი საფრთხე! ნუ დაგავიწყდებთ, რომ ისეთ პარტიაში, რომელიც ცოცხლობს და ვითარდება, ყოველთვის მოინახება ფენ-აუღმელო, რყევაში მყოფი, სიმტკიცეს მოკლებული ელემენტები. მაგრამ ასეთ ელემენტებს ადვილად გაწვრთნის და გაამაგრებს სოციალ-დემოკრატიის ნაწრთობი და შედუღებული რაზმები.

ჩვენი პარტია დაიქანცა იატაკ-ქვეშ. ის იხრჩობოდა აქ ამ უკანასკნელ წლებში, მესამე სიგზდას ერთი დელეგატის თქმისა არ იყოს. იატაკ-ქვეშეთი ინგრევა. მაშ, მამაკათ გასწით წინ, აღიქურვეთ იარაღით, დაუბრუნეთ ის ახალ ამხანაგებს, გაათართეთ სამოქმედო ასპარეზი, მოუწოდეთ თქვენკენ ყველა მუშა-სოციალ-დემოკრატს, ასობით და ათასობით ჩაირიცხეთ იგინი პარტიულ ორგანიზაციათა რაზმებში. დეე, მათ დელეგატებმა მეტი სიცოცხლე შეიტანონ ჩვენ ცენტრებში, დეე, მათთან ერთად პარტიაში ახალგაზრდა რევოლიუციონური რუსეთის სპეტაკი ნაკადული შემოიქრას. დემდის რევოლიუცია ყოველთვის ამართლებდა და ამართლებს მარქსის ხმის ყველა ძირითად თეორიულ დებულებას, სოციალ-დემოკრატიის ყველა არსებით ლოზუნგებს. და რევოლიუციამ გამართლა აგრეთვე ჩვენი, ს.-დ., მუშაობა, გამართლა ჩვენი იმედი და რწმენა, რომ პროლეტარიატი ნამდვილი რევოლიუციონერია. მაშ უკუ-ვაგდოთ ყოველივე წვრილმანობა პარტიის აუცილებელ რეორგანიზაციის საქმეში: ამ წუთშივე ავირჩიოთ ახალი გზა. ეს არ წავგართმევს ჩვენ კონსპირატიულ აპარატს (რომლის აუცილებლობა მუშა-სოც.-დემოკრატიებს კარგათ ესმით: ცხოვრებამ და რევოლიუციის მსვლელობამ ასჯერ უფრო ნათლად დაამტკიცა ეს, ვანემ სხვა და სხვა დადგენილებამ და გადაწყვეტილებამ). ეს შეგნებებს ჩვენ ახალს, ახალ გაზდა ძალას იმ ერთად ერთ ნამდვილ რევოლიუციონურ და ბოლომდე რევოლიუციონურ კლასის გულიდან ამონახეთქს, რომელმაც რუსეთს ნახევარი თავისუფლება მოიპოვა, რომელიც სრულ თავისუფლებას მოუპოებს მას, რომელიც თავისუფლების გზით სოციალიზმისაკენ წაიყვანს მას.

ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეთა გაფიცვის გამო.

რევოლიუციის ქარტეხილმა ისეთი ყოვლად-უმანკო სფეროები აამოძრავა დღეს რუსეთში, რომელნიც მუდამ განთქმული იყვნენ თავისი კდემა-მოხილებით ყოველივე კანონიერების წინაშე. ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეების დასახასიათებლათ დღემდის მხოლოდ ერთი რუსული თქმულება იყო საკმაო: „ТИШЕ ВОДЫ, НИЖЕ ТРАВЫ“. მაგრამ საზოგადო ცხოვრება შეიცვალა, ადუღდა რევოლიუციის ცეცხლზე და ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეებმაც დააჰყიტეს მორცხვათ დაშვებული თვალეები. მათ გაჰკირვებულ მდგომარეობაზე, აუტანელ ჯაფაზე და მუდამ კაპან-წყვეტაზე ბევრი რამ დაწერილა ამ ბოლო ხანში, ბევრი ვინმე გამოსარჩლებია ამ ჩაგრულთ, მაგრამ, ხომ მოგვხსენებათ, რომ წაქცეულ კაცს სხვისი შეძახება ვერაფერს უშველის, თუ თითონ არ ეცადა წამოდგომას. ეს უბრალო ჰუმანიტება მხოლოდ დღეს შეიგნეს დაბეჩავებული დაწესებულების დაბეჩავებულმა მოხელეებმა და თითონვე შეუდგნენ თავიანთ თავის დახმარებას. მათ განიძრახეს კავშირის დაარსება და დაარსეს კიდევ, მაგრამ ვიტტეს მთავრობამ ბ. დურნოვოს და სევასტიანოვის განკარგულებით არა თუ კავშირის დაარსების ნება აუკრძალა მათ, არამედ სამსახურიდანაც დაიხიზვა კავშირის სამი დელეგატი. ყველა ეს მოხდა „ლიბერალ“ ვიტტეს ახალი კაბინეტის სან ქციით. მინისტრთა საბჭომ აუხსნა ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეებს, რომ 17 ოქტომბრის მანიფესტი, რომელიც რუსეთის ყველა მცხოვრებთ ანიჭებს კავშირის თავისუფლებას, ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეებს, ამნაირ უფლებას არამც და არამც არ აძლევსო. ასეთი განმარტების სამართლიანობა ბ. ბ. მინისტრებმა თავისუფალ საფრანგეთის მაგალითითაც დასაბუთეს, სადაც თურმე მთავრობის დაწესებულებათა მოხელეებს კავშირის დაარსება აკრძალული აქვთ კანონის ძალით. მაგრამ საფრანგეთის პოლიტიკური ცხოვრება თუ მაგალითი იყო ჩვენი მინისტრებისათვის, სხვა რამეშიაც მიბაძვდნენ მას და ამნაირმა განმარტებამ, რა თქმა უნდა, ვერ დააკმაყოფილა ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეები; პირიქით, ამათ უფრო ამხედრა ისინი მთავრობის წინააღმდეგ. 17 ოქტომბრის მანიფესტით მოპოვებულ უფლების წართმევას და ამხანაგების სამსახურიდან დათხოვნას მთელი რუსეთის ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეებმა საერთო გაფიცვით გასცეს პასუხი. დღეს რუსეთში აღარ არსებობს ფაქტიურათ ეს ყოველივე კულტურული ქვეყნისთვის აუცილებელი დაწესებულება. ეს ფაქტი, რა თქმა უნდა, დიდ გავლენას იქონიებს რუსეთის საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე და თვით ილაჯ-გაწყვეტილ მთავრობასაც მძიმე უღლათ დაწვევა კისერზე. პასუხის მგებელი იგივე მთავრობაა და განსაკუთრებით კი ბ. დურნოვო და სევასტიანოვი, რომელთა უდიერ საქციელიდან ლოლიკურათ გამომდინარეობდა ასეთი ნაბიჯი ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეთა და მთავრობა კარგათ უნდა გრძნობდეს, რომ გაფიცულთა უფლებების აღდგენას, ბ. დურნოვო-სევასტიანოვის სამსახურიდან გადაყენებას და დათხოვნილ მოხელეთა სამსახურში მიღებას დღეს ფოსტა ტელეგრაფთან ერთათ მთელი რუსეთის ხალხი მოითხოვს...

ჯარის—კაცთა ცხოვრებიდან.

მეფის მთავრობის განსაცდელმა უკადურეს წერტილამდე მიახწია. „ვიტტეს რეფორმებმა“ ხალხი ვერ დააშოშმინა. პირიქით, ნიმუცილი რევოლიუციონური კლასი-პროლეტარიატი და რევოლიუციონერი გლეხობა სასტიკი მუქარით აიძარბათ

თვითმპყობლობის ნანგრევების წინაშე და გადაჭრით ეუბნება: ილოცე შენი სულისათვისო. ვის უნდა შენაწინააღმდეგე საშინელ საგონებელში ჩავარდნილმა მთავრობამ? — უპირველეს ყოვლისა რასაკვირველია „ტახტის ერთგულ ჯარს“... ჯარია ერთათ ერთი ძლიერი მთავრელი მეფის მთავრობისა, ჯარია ბჭე და იმედი თვითმპყობლობისა, დათუ ჯარმაც ზურგი შეაქცია მას და მხარი აღარ დაუჭირა მაშინ მაშინ, „მშვიდობით სპანო ჯოლოსანო!“ მთავრობის „ჩარხი ბედ-უკულმა გადატრიალდება.“ მთავრობის ძლიერება ჯარის ერთგულებით იზომება და ჯარის აჯანყება მთავრობის აღსასრულის მომასწავებელია; იმის თქმა, რომ დღეს ჯარი რევოლიუციის მომხრეაო, ყოვლად შეწყნარებული ოპტიმისტობა იქნებოდა. მეორე მხრით, შეუწყნარებელივე პესნიმისტობა იქნებოდა იმის მტკიცება, რომ ჯარი, როგორც მთლიანი ორგანიზაცია, დღეს მთავრობის ყურ-მოჭრილი მონააო. ჯარის აჯანყებები, რომელნიც ამ ბოლო დროს ძალიან გახშირდა და ბევრ ადგილას ფრიად საშიშარი სახე მიიღო, აშკარათ მოწმობენ, თუ როგორ არის საქმე „ქრისტეს-მოყვარე მხედრობაში.“ უკმაყოფილება თან და თან იზრდება ჯარში, მღელვარება ფართოდება და შორს არ არის ის დრო, როდესაც ჯარის საგრძობელი ნაწილი რევოლიუციისაკენ აშკარათ გაიწევს და თავის სამსახურს შესთავაზებს.

რევოლიუციის ნაპერწკალს სასურველი ნიადაგი დაუხვდა ჯარის-კაცთა ცხოვრებაში. რუსეთის სახელმწიფოში ხომ ყველა ქვეშევრდომი მონას წარმოადგენდა, მაგრამ ისეთი დასჯილი, დაჯახნებული, ყოველივე უფლება-ართმეული და გამანქანებული ადამიანი, როგორც რუსი ჯარის-კაცია—ძნელათ თუ სადმე მოიპოვება. ასეთ ზნეობრივ დამკირებას დაუშატეთ კიდევ ფიზიკური და მატერიალური წვალება ჯარის-კაცისა და ადვილათ მიხვდებით, რომ თუ ვინმეს ეთქმის რამე თავის მდგომარეობის გასაუმჯობესებლათ, სალდათი პირველი უნდა იყოს ასეთ პროტესტანტთა შორის.

მართლაც ვის აქვს იმდენი სათქმელი თავის გაჭირვებაზე, ვის დაუხვევია გულში იმდენი ჭარ-ვარამი, ბრაზი და სიძულელი, რამდენიც რუსის სალდათს. მოიგონეთ ნაძალადევის პირველი მიტინგები და ჯარის კაცების სიტყვები ამ მიტინგებზე და თქვენ ნათლათ გადაგეშლებათ თვალ წინ „ძღვევა—გოსილი მხედრობის“ ყოფა-ცხოვრების სურათი. აი რა ილაპარაკა ნაძალადევი 20 ოქტომბერს მიტინგზე სათადარიგო ჯარის კაცმა რუსმა: მე მივმართავ ამხანაგ-სათადარიგო ჯარის კაცს და მოგუთხრობ ისათ, როგორ მომეპყრო მე თვითმპყობლობა. მე ლარიბ გლეხის ოჯახში დავიბადე. მშობლები მზრდი-ვაჭირვებით, ხშირათ ლუკმა პურიც მენატრებოდა. მაუხედავათ დაულალავი შრომისა ჩემ მშობლებს არა მოეძეოდათ რა და თანაც ათასი გადასახადი კისერზე აწვა და ახრჩობდა. სწავლა მწყუროდა, მაგრამ თვითმპყობებლმა მთავრობამ, რომლისთვისაც ჩვენი სიბნელი და გაუნათლებლობა ძლიერ ხელსაყრელია, ჩემთვის და სხვა-მილიონი ლარიბებისთვის სწავლა შეუძლებელი გახადა. მეცადინეობით და საკუთარი შრომით ვისწავლე მე წერა-კითხვა. უკიდურესმა სიღარიბემ მე სოფლიდან ქალაქში გამიღენა. 15 წლის ვიყავი, ჯერ თითქმის ბავშვი, მარა სიმშლილი კუჭს მიწვავდა და იძულებული გავხდი ჩემთვის აუტანელი შრომა დამეწყო. მთელი ოთხი წელიწადი გამუდმებული ვშრომობდი და როდესაც ცოტა მოვსულიერდი, მოვმწიფდი, მუშაობის ძალ-ღონეც მომივიდა, როდესაც სიმშლის თავი დავახწიე და არავის დახმარებაში არ ვსაჭიროებდი, მაშინ თვითმპყობებლმა მთავრობამ მომიწოდა და სალდათად წამიყვანა—„შენ აქამდის სუსტი და უსუსური იყავი, ეხლა ძალღონით სავსე ხარ და შენი მაგარი მკლავები

და ჯანი მე გამომადგებაო—მითხრა თვითმპყრობელობამ. მომწყვითა მუშაობას, ცხოვრებას, თავისუფლებას და კახარმაში შემადგლო; თოფი მომცა ხელში და მითხრა: „აი ამ თოფით შენ მე უნდა დამიფარო შინაურ და გარეულ მტრებისგანო“. ჩემი საუკეთესო ყმაწვილ-კაცობა, სიჭაბუკე დახშულ ყაზარმებში გაფატარე. ხუთი წელი „დისციპლინი“-ს და სამხედრო ვარჯიშობის მეტი არა მესმოდა რა. გავათავე სამსახური და ილაჯ-გაწყვეტილი ისევ სამუშაოს ძებნას შევუდექი. სალდათობის უღელს შრომის უღელი ჯობია და მეც სამოთხე წელიწადში სული მოვითქვი, მაგრამ იმავე თვითმპყრობელობამ, რომელმაც ჩემი ყმაწვილობის საუკეთესო წლები წამართვა, იმავე თვითმპყრობელობამ და გაუმძღარმა კაპიტალისტებმა იპაპონისთან ომი გამართეს. „კიდევ მჭირიხარო“ მითხრა თვით-მპყრობელობამ და ოც და ათი წლის კაცი მომწყვითა ოჯახს, ცოლ შვილს და მანჯურისკენ გამგზავნა, მაგრამ ჩემ იქ მისვლამდის საშინელი ომი კიდევაც გათავდა. მე ვიკვირე: ახლა მაინც დამაბრუნებენ მეთქი სახლში, მაგრამ თვითმპყრობელობამ „შინაური მტრების გასანადგურლათ მჭირიხარო“ მითხრა და თბილისში გამოგზავნა, მიმითთა მუშა ხალხზე და მიბრძანა: ესროლე ამათ, დახოცე, ეს „ბუნტოვნიკებია“, სამშობლოს მოღალატეებიაო. არა-ამხანაგებო დაამთავრა სალდათმა—მე კარგათ შევიგენ თვითმპყრობელი მთავრობის ხრიკები. სანამ მე არაფრის გაკეთება არ შემძლო ის მე ყურადღებას არ მატყვედა, გადასახადით ახრჩობდა ჩემ მშობლებს, სიბნელეში მზრდიდა მე, როცა მე დავმოწიფულდი იმან წამიყვანა და ხუთი წელი მიმსახურა, მერე ისევ ისროლა და ქუჩაში მშვიერი გამაგლო, ფარაჯა რა არის, ისიც კი არ გამომატანა; კიდევ დავჭირდი თავის დასაცავათ და კიდევ წამიყვანა, მარა აწ თვითმპყრობლობა მე ვეღარ მიმსახურებს, იარაღათ ვეღარ მიხმარს. მე ვიცი რომ ხალხი, რომელსაც თვითმპყრობელობა „ბუნტოვნიკებს“ ეძახის, სიპართლისთვის იბრძვის და თავისუფლებისკენ მიდის. თვითმპყრობლობა კი ხალხის ნადელი მტერია. მაშ ამხანაგებო: გაუმარჯოს მუშა ხალხს და ძირს თვითმპყრობელი მთავრობა.

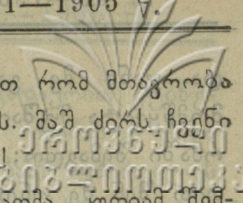
20 ოქტომბ. ნაძალადევიდან წამოსულმა ხალხმა ავლაბრისკენ აიარა და გრუზინსკი პოლკის ყაზარმებთან გაჩერდა. როცა სალდათები ყაზარმების კარებს მოაწყდენ, საპიორის ბატალიონის ერთმა სალდათმა ისევ რუსმა წითელი დროშა დაიკავა ხელში და შემდეგი სიტყვებით მიმართა გრუზინსკი პოლკის სალდათებს:

ამხანაგებო! სალდათებო! რა გაკვირვებით მისჩერებიხართ თქვენ ამ აუარება ხალხს, ამ წითელ დროშებს! ან იქნებ გჯერათ ჩვენი გბერილი (пузатые) გენერლების სიტყვები, რომლებიც თქვენ გარწმუნებენ, რომ ეს ხალხი ჩვენი შინაური მტრებია? არ დაუჯეროთ ამხანაგებო, გენერლები გატყუებენ, ეს, ხალხი თქვენი მტერი არ არის, ეს ტანჯული მშრომელი ხალხია, ამ ხალხმა ვერ გაუძლო შიმშილს, უსამართლობას, დამონაგვებს და თავისუფლებას ელტვის, თავისუფლება უნდა. ჩვენც სალდათებიც მშრომელი ხალხიდან ვართ გამოსული, მშრომელი ხალხის უბედურება, დამონაგება—ჩვენი, სალდათების უბედურება და დამონაგებაც არის; მათი ბედნიერება და თავისუფლება ჩვენი ბედნიერება და თავისუფლებაც არის. შეიგნეთ ეს ამხანაგებო! დამიჯერეთ ჩემ: ჩვენი მთავრობა თვალს ვიხვევს ჩვენ და საშინელ სისხლის ღვრას იწვევს. ბევრჯერ დავანთხიეთ ჩვენ ჩვენივე მოძმის უმანკო სისხლი მარა აწ ჩვენ მთავრობა ვერ მოგვატყუილებს. ჩვენშიც, სალდათებშიც გაჩნდნენ შეგნებული მებრძოლნი და მოინდომეს სალდათებში შეგნების შეტანა, მაგრამ მთავრობამ ის ინი დაპატიმრა და დღეს, როცა ჩვენ ყველა, მშრომელი ხალხის ბრძოლით მო-

პოებულ თავისუფლებას ვდღესასწაულობთ, ჩვენი საუკეთესო ამხანაგები ციხეში სხედან. ამხანაგებო! სალდათებო! მტრებო! ამ ხალხს და ჩვენც ამითსავით მოვითხოვთ, ჩვენც დავატყუებრებული ამხანაგების განთავისუფლება! მივბაძოთ ამ ხალხს და ვიბრძოლოთ სრული თავისუფლებისთვის, ნულარ დაუჯერებთ ჩვენ გენერლებს და მთავრობას, შევუერთდეთ რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიას და მასთან ერთად ვიბრძოლოთ დემოკრატიულ რესპუბლიკის დამყარებისთვის. ხედავთ ამ წითელ დროშას, ამხანაგებო! თქვენ მთავრობამ ეს დროშები შეგაძულათ, მარა ეს წმინდა დროშებია, მშრომელი ხალხის სისხლით შეღებილი, აი ამ წითელ დროშას ჩვენი, სალდათების სისხლიც უნდა მოემატოს. ჩვენც უნდა მივემხროთ ხალხს და თავისუფლებას თავი შევწიროთ. ძირს თვითმპყრობელობა! გაუმარჯოს თავისუფლებას და დემოკრატიულ რესპუბლიკას!

22 ოქტომბერს ნაძალადევიში, მიტინგზე სალდათმა (ისევ რუსმა) შემდეგი ილაპარაკა:

დღეს ჩვენ ვარჯიშობა უნდა გვქონოდა, მარა ჩვენი ყაზარმის წინ პატრიოტულმა მანიფესტაციამ ჩაიარა. ჩვენ უფროსებმა ვარჯიშობიდან გაგვანთავისუფლეს და გვითხრეს: გაპყვეთ ყველამ მანიფესტანტებსო. თქვენ მიტინგზე წამოსვლა კი სასტიკათ აგვიკრძალეს. მაგრამ მე პატრიოტებს არ გავყვე და აქეთქენ გამოვწვიე. აი რა მოსახრებით: პატრიოტებთან მთავრობა ძალით გვდენის, აქ მოსვლას გვიკრძალავს. აქ რალაც საიდუმლოებაა მეთქი ვიფიქრე მოვედი აქ და მივხვდი საქმე რამიაც არის. აქ ხალხი თავის გაქვირებაზე მსჯელობს, მთავრობის წინააღმდეგ აპირობს მოქმედებას. მე ვიცი, რომ მთავრობა, ხალხთან დამნაშავეა და მინდა ეს ჩემ ამხანაგებს დაუბრუნო. ამ მიტინგზე სამწუხაროთ, ცოტა სალდათები, მარა მე მაინც ვილაპარაკებ. აქ აფიცრებსაც ვხედავ ეს ალბათ სათადარიგო აფიცრებია, ჩვენსაკით ძალით წამოყვანილი. ვილაპარაკებ ჯერ იმაზე, თუ როგორ ზრუნავს მთავრობა ჩვენ სწავლა-განათლებლაზე. მე არაფერს ვიტყვი მდიდრების შვილებზე: ყველა გიმნაზიები და უნივერსიტეტები იმათ განკარგულებაშია, რადგანაც მათ შეძლება აქვთ და სწავლის ფულის გადახდა მათთვის ადვილია. ჩვენ კი, დარიბი გლეხების და მუშების შვილები გაუნათლებლათ ვრჩებით. ფული არ მოგვეძევა და უფულოთ კი რუსეთში სწავლა არავის შეუძლია, მე გაგონილი მაქვს, რომ ევროპაში და ამერიკაში არსებობს უფასო სასწავლებლები და შიგ სწავლა ყველასთვის სავალდებულოა. ამ გვარივე სასწავლებლები უნდა მოვითხოვოთ ჩვენც რუსეთში. გაგონილი მაქვს აგრეთვე, რომ ევროპაში და ამერიკაში სალდათებისთვის შკოლებია დაარსებული და ბევრ მათგანის პროგრამმა საშუალო სასწავლებელს პროგრამას უდრის. ჩვენ კი, რუს სალდათებს, არა თუ არაფერს გვასწავლიან, ხერხიანი წიგნების კითხვისთვის გვდევნიან და გვცემენ უფროსები. „დისციპლინა“, აი რა არის ჩვენი სწავლა მეცნიერება. თუ სალდათი გენერალს „ფრონტში“ რიგიანათ არ გამოეჭიმა იმას 15 დღით „კარცერში“ ჰგზავნიან, თუ სალდათმა აფიცერს „ჩესტი“ ისე არ გაუკეთა, როგორც უნდა, თუ თითები ცოტა განზე დაურჩა გაწეული, აფიცერი უწმაწური სიტყვებით ლანძღვას დაუწყებს და თუ მოისურვებს „კარცერშიაც“ ამოაყოფინებს თავს. „სწავლის“ დროს ჩვენ სულ შინაურ მტრებზე გვიჩიხინებენ, და რალაც ზღაპრებით ტვინს გვიბნელებენ. ერთთ ერთი გზა განათლებისკენ—ეს თვით განვითარებ. მაგრამ ახლანდელ რუსეთში თუ დიპლომი ხელში არ გიჭირავს ისე შენ განათლებას და განვითარებას არავინ ყურადღებას არ აქცევს და ამიტომაც საუკეთესო ადგილები დიპლომიანებს, ესე იგი შე-

ძლებულებს, ეძლევათ. შეძლებულები კი მარტო თავისი კუჭისთვის ზრუნავენ და ღარიბი ხალხის არა ესმით რა, რადგან იმათი გაჭირვება არ გამოუცდიათ. ახლა გადავალ ჩვენ პირდაპირ მთავრობაზე: გენერლებზე და აფიცრებზე. თუმცა მე მანჯურიაში არ ვყოფილვარ მაგრამ იქაური ამბები და წვრილებით ვიცი. ვიცი რანაირათ დაიტანჯენ და დაიხოცენ იქ ჩვენი ძმები—საღდათები და რა უსინდისოთ იქცეოდნენ აფიცრები და გენერლები. საღდათები მანჯურიაში აუტანელ მდგომარეობაში იყვნენ: არც საქმელი, არც სასმელი, არც ბინა, არც ტანსაცმელი მათ ხეირიანი არ ჰქონდათ. ან კი რა გასაკვირალია, როცა ყველა ის მილიონები, რომლებიც რუსეთში ომს დაიხარჯა გენერლების და აფიცრების ჯიბეში ჩადიოდა. მერე საიდან იმოვა ჩვენმა მთავრობამ ეს მილიონები: ჩვენზე ხალხის ნაშრომი ფულებით იყო სავსე ზაზინა, რომელიც ახლა მთავრობის მახელეებისაგან ვაცარკულია. გარდა იმისა, რომ აფიცრები და გენერლები იტაცებდნენ ხალხის ფულებს, ისინი ბრძოლის ველზედაც სამარცხვინოთ იქცეოდნენ. როცა საღდათები ასი ათასობით იღუპებოდნენ, ჩვენი გენერლები ბრძოლის ველიდან რამდენიმე ვერსტის მანძილზე იყვნენ დაშორებული და როცა შეატყობინებდნენ იაპონელები მოდიანო, ქუდ-მოგლეჯილი გარბოდნენ. საღდათების სარჩოს და ტანსაცმელს იაპონელებს უტოვებდნენ. მე მოგიყვებით თქვენ როგორ იქცეოდა განთქმული „გმირი“ სტესელი. ცხადია რომ როცა პორტ-არტურს იაპონელები შემოერტყნენ, ქალაქის მცხოვრებლები გაიხიზნენ და სახლები ცარიელი დასტოვეს. გენერალ სტესელის სრულ განკარგულებაში იყო მთელი პორტ-არტურის ცარიელი სახლები. აი ამ დროს გენერალი სტესელი ბინისათვის (квартирные) ცალკე ფულებს თხოულობდა და რამდენიმე ათას მანეთს იღებდა ტყუილ-უბრალობით. ცხადია აგრეთვე ისიც, რომ გენერალი სტესელი სულ ერთ და იმავე ადგილას იყო (ბევრიც რომ მოენდომებია ვერსათ წავიდოდა) და, როგორც ახლა ვაღმოგვცემენ, უმეტეს ნაწილათ სულ სახლში იჯდა. პეტერბურგიდან კი, სხვათა შორის, საგზაო ფულსაც (на развѣдъ) იღებდა. რა აუტანელ მდგომარეობაში იყვენ პორტ-არტურის საღდათები, რამდენი მიმშლიისგან და სიცივისგან დაიხოცნენ, რამდენი კკუაზე შეცდა, დანარჩენები ბრძოლაში იმსხვერპლა, შინ კი იმავე საღდათებს ცოლ-შვილი და ოჯახი, მუშა ხელს მოკლებული, მიმშლილით ეხოცებოდა. მოკლულ აფიცრების და გენერლების ოჯახებს პენსიას უნიშნავენ. მოკლულ საღდათებს ლატაკი ოჯახი კი უპატრონოთ, ულუკმა-პუროთ რჩება. იაპონის ომმა რუსეთის მშრომელი ხალხი ვადატაკა, ნახევარ მილიონამდე მშრომელი ახალგაზდები წაართვა, სტესელისთანა გენერლებს კი ჯიბეები გაუსქელა. მე დანამდილებით ვიცი, რომ სტესელი აუარება „ნადავლით“ ავსებდა რუსეთში მომავალ ვაგონებს, საღდათებისთვის კი ვაგონებში ადვილი აღარ რჩებოდა და ისინი მატარებლის ბორბლებზე ჯდებოდნენ. ამხანაგებო, საღდათებო! ჩემი სიტყვებიდან თქვენ ნათლად დაინახავთ რომ მთავრობა ჩვენ სულს გვხდის, ის ჩვენი მტერია, ის ხალხი კი, რომელიც მთავრობას ებრძვის სამართლიან გზას ადგია. მაშ ვის უნდა დავებმაროთ ჩვენ და ვის წინააღმდეგ უნდა ვიბძოლოთ? ჩვენ უნდა შევუერთდეთ ხალხს და უნდა ვებრძოლოთ მთავრობას. მაგრამ უმეტესი ნაწილი საღდათები აჯერ კიდევ ვერ მიხვდარა საქმე რაშია, რადგანაც მთავრობა ავანებს საღდათებს, ვითომც ეს ხალხი მათი მტერი იყოს. მთავრობას განგებ მოჰყავ რუსეთიდან აქ საღდათები და აქედან კიდევ იქ აგზავნის. იმიტომ რომ, რაც უნდა იყოს ჯარი თავის სოფელში თავისავე ნათესავებს და მეზობლებს არ ესვრის თოფს. ამით ვათავებ მე ჩემ სიტყვას

ამხანაგებო, საღდათებო! ნუ დაგავიწყდებათ რომ მთავრობა ჩვენი მტერია, ხალხს კი თავისუფლება სურს. მაშ ძირს ჩვენი მთავრობა! გაუმარჯოს ხალხის თავისუფლებას!

13 ნოემბერს ვერაზე, მიტინგზე საღდათმა ურიამ შემდეგი ილაპარაკა. მე მინდა შეგატყობინოთ თქვენ—მიმართა იმათ ხალხს რა აუტანელ მდგომარეობაში ვართ ჩვენ საღდათები. 18 ოქტომბერს, როცა მთელი თფილისის მცხოვრებლები თავისუფლების მოპოვებას დღესასწაულობდნენ მორიგ ღარაჯათ ვიყავ და თოფით ხელში ერთ ადგილას ვაუნძრევლათ ვიდექი. როცა მშრომელი ხალხი წითელი დროშებით მეც ამიძვერდა გული მეც მინდოდა შევერთებოდი ჩემს ძმებს და ამხანაგებს მარა არ შემეძლო—სასტიკათ დამსჯიდნენ. წითელი დროშის და ხალხის დანახვაზე მე მხოლოთ ცრემლებს ვაფრქვევდი და ამით ვაცხადებდი ჩემ სიხარულს. იქვე იდვენ კაზაკები და სათადარიგო ჯარის კაცები. კაზაკები იძახოდნენ: ერთი ნეტავი ნებას მოგვცემდენ, რომ წავიდეთ ამ ხალხს შავი ღლე დავაყენოთო მე მინდოდა დამემტკიცებია კაზაკებისთვის, რომ ხალხთან ასეთი მოპყრობა მხეცობაა და რომ ხალხი სამართლიანთ დღესასწაულობს თავისუფლების მოპოვებას, მაშა იქვე მდგომმა სათადარიგო ჯარის კაცმა შემომიძია: უუ შე ყობო (жидь)! შენ ეს გიხარია, მე კი გულს მიკლავსო. მაშინ მე აფუხსენი იმათ, რას ითხოვს ხალხი და ვუთხარი, რომ ჩვენ მთავრობა ჩვენსავე ძმებს და ამხანაგებს გვახოცინებს ზოგმა შეიგნო და დამიჯერა ზოგი კი მუქარით იწვედა ჩემსკენ და მეუბნებოდა: აი შე ყობო შენა! შენ პირველი „ბუნტოვშიკი“ ხარ მე შენ ცხვირ პირს ჩავამტვრევო და სხვ. კაზაკებმა ხალხს თოფის კონდახით ცემა დაუწყეს, მე მინდოდა ისინი დამემშვიდებინა ამ დროს ერთი კამანდირის ცოლი მოგვიახლოვდა და რომ შეიტყო რაში იყო საქმე საშინლათ გამიჯავრდა, კაზაკებს კი მადლობა უთხრა. იმ დამესვე პოლკოვნიკის ცოლმა უფროსთან დამასმინა და უფროსმა სასტიკი საყვედური გამომიცხადა მე. კაზაკებს კი მადლობა გადაუხადა. 22 ოქტომბერს, როცა გოლოვინის პროსპექტზე საშინელი სისხლის ღვრა იყო, მე იქ ვიდექი მორიგ ღარაჯათ და ისევ იძულებული ვიყავი. ყველა იქ მომხდარ უბედურებისთვის გულ-გრილათ მეცქირა. მე დანამდილებით შემიძლია ვთქვა, რომ ყველაფერი ხელიდანგანება ასტეხეს და ამდენი სისხლი უბრალოთ დაიღვარა. არავითარი ყუმბარა არ უსროლია არავის. 22 ოქტომბრის მერე ორი დღე არც მიძინია არც მისვამს და არც მიჭამია რა; საშინელი სურათი თვალ-წინ მედგა და მოსვენებას არ მაძლევდა. სხვა ქალაქებიდან მოსულ ტელეგრაფებშიაც იმასვე ვკითხულობდი, ოდესაში უარესი ამბებიც ჩაუდენიათ ხულებანებს. როცა სათადარიგო ჯარის კაცებმა ოდესის ამბები წაიკითხეს თქვეს: აი მარჯვე ისინი ყოფილან, ჩვენც ასე უნდა მოვქცეულიყავითო. მე ვეცადე დამერწმუნებია, რომ ისინი ცუდოდნენ და ამდენი სისხლი ტყუილა უბრალოთ დაიღვარა. ზოგმა მომისმინა, ზოგმა ისევ მუქარა და ლანძღვა დამიწყო და „ყობო“ ურიას და „ბუნტოვშიკს“ მეძახდნენ. ამ დროს დამთვრალი უნტერ-აფიცერი მომიახლოვდა და მითხრა; თუ არაყის ფულს (на водку) მომცემ არაფერს გერჩი, თუ არა—უფროსთან დაგაბზღებო“. ამა მე ფულს საიდან ვიშოვიდი? ამ დროს უფროსიც გამოჩნდა. უნტერ-აფიცერი ბარბაცით მიუახლოვდა და უთხრა: თქვენო კეთილშობილებავ, ეს საღდათი „ბუნტოვშიკია“—ო. მიუხედავად იმისა რომ უნტერს სიმთვრალე ძალიან ეტყობოდა, უფროსი მაინც მე მომეწვინა და ისეთი უწამაწური სიტყვებით დამიწყო გინება, რომ გამეორებაც მერიდებოდა. ასე დაჩაგრული მარტო ჩვენ ვართ, სათადარიგო ჯარის კაცები უფრო თავისუფლათ იქცევიან,

რადგან მთავრობას ეშინია მათი: ამ დღეებში კონკით მივიდოდით. ჩემთან ერერთათ სამი სათადარიგო ჯარის კაცი იჯდა. ვაგონზე იფიცერი შემოხტა და დამჯდარი რომ დამინახა შემომიტია: როგორ გაბედე დაჯდომა, წადი ახლავე და უკან გაჩერდიო. მე ვიცოდი, არაფერი გამივიდოდა და ბრძანება ავისრულე. აფიცერი ახლა სათადარიგო სალდათებს მიუბრუნდა და იმათაც უკან გაჩერება უბრძანა. სალდათებმა სიტყვა შემოუბრუნეს. აფიცერმა ყვირილი და მუქარა დაუწყა. მაშინ სალდათებმა აფიცერი ვაგონიდან გადმოაგდეს და ფეხით გაისტუმრეს, თითონ კი კონკით გასწიეს. ნახევარ წელიწადზე მეტია რაც მე ცარიელ ფიცრებზე ვწვები. ფარაჯაც სათადარიგო სალდათმა მომპარა და არაყში გამიყიდა. როცა ვთხოვლობ ქვეშაგებს და ფარაჯას „დღეს-ხვალ“-იობით მისტუმრებენ, საქმელ-სასესელს ნულარ იტყვიან, ისეთი გვაქვს, რომ ძალიან არ სჭამს. ამას წინეთ რომ ამაზე კრინტი დავძარი, კინალამ მომკლეს. ჩვენი მდგომარეობა სწორეთ აუტანელია—დაათავა სალდათმა—თქვენ თავისუფლათ ლაპარაკობთ მაინც აქ. ჩვენ კი ამასაც გვიკრძალავენ. მოითხოვეთ ამხანაგებო, მიმართა სალდათმა ხალხს—რომ სალდათებსაც ჰქონდეს მიტინგების გამართვის ნება და მაშინ ჯარის უმეტესობა მიხვდება, რომ თქვენ მართალი ხართ და ხალხს დაეხმარება. გაუმარჯოს თავისუფლებას, ძირს თვითმპყრობელობა!

ვინც აქაურ მიტინგებს ესწრებოდა შეამჩნევდა, რომ სალდათები სულ უფრო და უფრო ბლომათ მოდიან მიტინგებზე და დიდი ყურადღებით უსმენენ ორატორებს.

საგლახო კავშირის პირველი კრება მოსკოვში.

ყველასთვის ძნელი გამოსაცნობი იყო, თუ რა როლს ითამაშებდა ან რა პოზიციას დაიჭერდა რუსეთის გლეხ-კაცობა დღევანდელ რევოლუციის რუსეთის დიდ-ძალი გლეხობა გაქირვებაში და აუტანელ პირობებში აღზრდილი, კულტურულათ ყველაზე უფრო საზოგადოების ყველა კლასებზე დაქვეითებული და ჩამორჩენილი ნაწილი იყო. მართალია, უზომო გაქირვება და აუტანელი ცხოვრება ხშირათ ხდებოდა რუსეთის გლეხობაში აჯანყების გამოძევებ მიზეზათ, მაგრამ, საუბედუროთ, ეს აჯანყება არასოდეს არ ყოფილა მიმართული გლეხ-კაცობის გაქირვების ძირითად მიზეზების წინააღმდეგ, პირიქით, გლეხები, უნებლიეთ, რასაკვირველია, იბრძოდნენ იმ პირობების შესანარჩუნებლათ და გასამავრებლათ, რომლების გამო ისინი იტანჯებოდნენ. რა თქმა უნდა გლეხობას ასეთი გაქირვებული და აუტანელი მდგომარეობა უყურადღებოთ არ იყო დატოვებული იმ მოღვაწე და მოქმედ ჯგუფებისაგან, რომლებიც ხალხის ბედნიერებისათვის იბრძოდნენ. მაგრამ, საუბედუროთ, თითქმის ყველა ამათვის გლეხობა რაღაც გამოუცნობი ამოცანა იყო: ყველას ეგონა და დარწმუნებული იყო, რომ გლეხობა იმათ რჩევა-დარიგებას დაიჯერებს, ვისაც მისთვის ნამდვილი ბედნიერება წადიო, სამწუხაროთ, ასეთი იმედი არა ერთხელ გაცრუებულა. გლეხობის მისწრაფებასა და სხვა რევოლუციონურ მოღვაწეთა მისწრაფების შორის დიდ ხანს საერთო არაფერი არ იყო. მაგრამ ამ ხნის განმავლობაში გაიზარდა პროლეტარიატის მოძრაობა, რომელიც აღმოცენდა კლასობრივ განხეთქილების ნიადაგზე. ამ მოძრაობამ შეანძრია თანამედროვე წესწყობილების საფუძველი. გლეხობაში ეს მოძრაობა ვერ პოულობდა თანაგრძობას; მას არ ესმოდა ამ მოძრაობის დიდებული მიზანი, იგი მაინც ძველ ლოზუნგში: მიწა და ნება, ხედავდა თავის ხსნას. ბოლოს გლეხობაც დაიძრა, მუშა-

თა მოძრაობა იქაც გადავიდა, მხოლოდ სხვა სახე მიიღო. მაგრამ გლეხობის მოძრაობას მაინც არ აჩნდა შედეგებულა, ე. ი. პროლეტარული მოძრაობის ნიშანი, მისი კლასური ურო ხასიათი ქონდა და დღესაც აქვს*). ამ დროს გაიძა, რომ გლეხებში დგება ცალკე ორგანიზაცია, ე. ი. საგლეხო კავშირიო. ამ რამდენიმე თვის წინეთ კიდევაც მომხდარიყო გლეხების კავშირის დამფუძნებელი კრება მოსკოვის მახლობლათ. ოქტომბრის ამბებამდის, გლეხების კავშირის ორგანიზაცია ფარული იყო. ახლა კი როცა ყველა ასეთი ორგანიზაციები აშკარა მოქმედებას იწყებენ, საგლეხო კავშირმაც გამართა მოსკოვში თავისი კრება. ეს კრება მოხდა იმ დროს, როცა მოსკოვშივე ამნაირივე კრება ქონდათ საერობო და საქალაქო თვითმმართველობათა მოღვაწეებს, ე. ი. ბურჟუა-ლიბერალური და მიწათ-მფლობელობათა პარტიების წარმომადგენლებს: თავის თავათ იგულისხმება, რომ ყველა ეს ელემენტები, რომლებიც დღეს უკან იწვევენ და „წესიერების პარტიებს“ აარსებენ პროლეტარიატის და საზოგადოთ მთელ მშრომელ ხალხის წინააღმდეგ, ყოველ ღონისძიებას იხმარდნენ, რომ გლეხობის მოწინავე რაზმი, ე. ი. გლეხობის კავშირი, თავისკენ მიემხროთ და რევოლუციონურ პროლეტარიატის გავლენისაგან დაეხსნათ. ცნობილი «მოღვაწეები» გუჩკოვის მეთაურობით მართლა ასე მოიქცენ. მაგრამ, რამდენათაც გლეხების დადგენილებიდან ჩანს, ბურჟუა-ლიბერალების და მიწათმფლობელ კლასების მეცადინეობას ამათ ჩაუვლია და გლეხების მოწინავე რაზმი უფრო რუსეთის სოც.-დემოკრ. მუშათა პარტიის ტაქტიკას და ლოზუნგებს უერთდება. მოგვყავს აქ ეს დადგენილება.

1. ხალხის გაქირვება, რომელიც მიწის სიმცირისაგან წარმოსდგება, მოისპობა მხოლოდ მიწის ხალხის ხელში გადასვლით იმ პირობით კი, რომ ამ მიწით უნდა ისარგებლოს მხოლოდ მშრომელმა ხალხმა, ე. ი. იმან, ვინც თვითონ თავის ოჯახობით ან სხვასთან კავშირით დაიმუშავებს.
2. სამართლიან და ხალხის სასურველ მიწათ-მფლობელობის დამყარება კანონმდებლობის გზით შეუძლიან მხოლოდ დამფუძნებელ კრებას, მოწვეულს სახელმწიფოს ძირითად კანონის შესამუშავებლად. დამფუძნებელი კრება უნდა მოწვეულ იქნას საყოველთაო, თანასწორ, პირდაპირ და ფარულ კენჭის ყრით სქესის, ხალხოსნობის და სარწმუნოებას განურჩევლად. თითო წარმომადგენელი ამორჩეულ უნდა იქნას 100 ათას კაცის მიერ არა უგვიანეს 1906 წლის თებერვლისა. კანონი დამფუძნებელ კრებას მოწვევისა უნდა დაუყოვნებლად გამოცხადდეს.
3. დამფუძნებელმა კრებამ უეჭველად უნდა გადასწყვიტოს საადგილ-მამულო საკითხი ხალხის სასარგებლოდ და იმის სურვილის თანახმათ.
4. გლეხობა თავ-მოყრილი სრულიად რუსეთის კავშირში, შესძლებს თავის სურვილის დაკმაყოფილებას დამფუძნებელ კრების მოწვევის შესახებ.
5. რათა გლეხობის მოქმედება და ბრძოლა უფლებისა და მიწისათვის სწორე გზას არ ასცდეს და ვისიმე შეცდომამ გლეხთა ინტერესებს არ ავნოს, გლეხთა კავშირი კისრულობს ამ საქმის ხელმძღვანელობას. კავშირი შეურთდება ჩვენ ძმებს ქალაქის ქარხნების და ფაბრიკების მუშებს, რკინის გზის და სხვა კავშირებს და ორგანიზაციებს, რომელნიც მშრომელ ხალხის ინტერესებს იცავენ.
6. ამ უამად კი კავშირის საბჭომ შეიმუშავა ზომები,

*) უნდა შევნიშნათ, რომ ჩვენ აქ მხოლოდ რუსეთის გლეხობა გვყავს მხედველობაში.

რომლის მეოხებით მიწა რაც შეიძლება მალე ხალხის ხელში უნდა გადავიდეს, და დაადგინა: ა) გლეხობამ არ იყიდოს მიწა მესაკუთრეთაგან. ბ) არ აიღონ იჯარით მიწა; გ) არავითარ პირობით არ შეეკრას მემამულეებს. დ) თუ ვინცოცაა ხალხის მოთხოვნა არ შეასრულებს, გლეხთა კავშირი მიჰმართავს საერთო გაფიცვას: არ მისცემს მუშას მემამულეებს და ამ გვარად შეაჩერებს მათ მამულში მუშაობას; საყოველთაო გაფიცვისთვის გლეხობა კავშირს დაიჭერს მუშათა კლასთან. კავშირმა უნდა იზრუნოს სოფლის მოჯამაგირეთა საზრდოსთვის გაფიცვის დროს.

7. კავშირის საბჭომ დაადგინა, რომ თუ მთავრობა დევნას დაუწყებს გლეხთა კავშირს, რომელიც ცდილობს განახორციელოს ხალხის მოთხოვნა რაც შეიძლება ნაკლები მსხვერპლით, კავშირი შესწყვეტს გადასახადების და ჯარის მიცემას, გამოიტანს შემნახველ კასებსა და ბანკებიდან თავის თანხებს და გლეხთა კაპიტალს და დაჰხურავს არყის დუქნებს.

8. იმის ნიშნად, რომ გლეხთა კავშირის დელეგატთა კრება თავის დაწყებულ საქმეს წმიდა საქმედ სთვლის, კრებამ დაადგინა: მოსპოს არყის სმა. გლეხობა, რომელიც უფლებიანა და იწისათვის იბრძვის, უნდა ყოველთვის ფხიზელი იყოს.

რუსეთის სხვა და სხვა კუთხიდან მოსულ ამბების დაგვარათ კრება აცხადებს: ჩვენ წინ და წინვე ვიცით, რომ თუ არ შესრულდა ხალხის მოთხოვნა, რუსეთში თავს იჩენს დიდი მღელვარება. ეს მღელვარება გამოიწვევს ხალხის საყოველთაო აჯანყებას, რადგან აივსო გლეხობის მოთმინების ფიალა.

10. გლეხთა კავშირის დელეგატთა კრება ერთხმად აცხადებს, რომ 10 ნოემბრიდან დაწყებული დამფუძნებელი კრების მოწვევამდე არც ერთ მომავალ სახელმწიფო სესხს ძალა არ ექნება და ხალხი უარს ამბობს ამ სესხის გასტუმრებაზე.

პირდაპირობა და ოკუპაცია.

წერილი მეორე და უკანასკნელი.

ამნიართ ჩვენ დაინახეთ, რომ ბ-ნი ვლ. დარჩიაშვილი თავის პირველ წერილში თავად-აზნაურობის და გლეხკაცობის ურთიერთშორის უარყოფს განხეთქილებას, ინტერესთა წინააღმდეგობას, რაც იმავე დროს ნიშნავს კლასობრივი ბრძოლის უარყოფას. გარდა ამისა იმავე წერილში იგი აღფრთოვანებით ეგებება ეროვნულ ავტონომიას, რომელსაც უქვეშევრდომილესი ადრესებით თხოულობდნენ იმერ-ამერის თავად-აზნაურობა და ქართველი ბურჟუაზიის წარმომადგენლები. ასეთი იყო ბ-ნი ვლ. დარჩიაშვილის პირველი გამოსვლა ლიტერატურულ ასპარეზზე. ასეთი იყო მისი ეგრეთ წოდებული *profession de eot*. ქართველ თავად-აზნაურობის დიდი ღვაწლის მიჩნევა და მემამულეებსა და გლეხებს შორის ყოველგვარი განხეთქილების უარყოფა, აი მოკლეთ როგორი იყო ჩვენი ავტორის პირველი ნაბიჯი ამ ასპარეზზე. მაგრამ ბ-ნი დარჩიაშვილი ბოლომდის ვერ შერჩა ამ პოზიციასზე. მას იმ თავითვე ეტყობოდა რყევა და ორქოფობა, რაც ამტკიცებდა მის შეხედულებათა გამოურკვევლობას და განუსაზღვრელობას ის თითქო სინჯავდა ნიადაგს, და თუ შემთხვევა იქნებოდა და საქროება მოითხოვდა, იგი გამოიცივლიდა თავის შეხედულებას. ამის ლოდინი დიდ ხანს აღარ დაგვიჭირდა. შემდეგ წერილში (იხ: „ივერია“, № 192: კლასობრივი ანტაგონიზმი და საერთო ინტერესები) ბ-ნი ვლ. დარჩიაშვილი აშკარათ აღიარებს კლასობრივ ბრძოლას და გადაჭრით ამბობს: „კლასთა ბრძოლა გარდაიქცა იმ ბორბლათ, რომლის გარშემო ტრიალებს კაცობრიობის მთელი ისტორია“ „რომ ქვეყანაზე არ მოიპოვება არც ერთი ციდა ადგილი, სადაც

შეიძლებოდეს ბურჟუაზიამ და პროლეტარიატმა ერთმანეთს სუფი გაუერთოს, ან მოაპოვებოდა ანც ერთი სფერო, არც ერთი საკითხი, სადაც შეიძლებოდა კლასობრივ ანტაგონიზმის დაფიქსება, კლასობრივ თვალთა ხედვის წერტილის მიტოვება: ყოველივე საქმე, ყოველივე საკითხი მიუტოვებლათ ემორჩილება კლასობრივ ინტერესთა წინააღმდეგობას, და თავის ახსნა გამარტებას მიუტოვებლათ ჰოუფობს კლასთა ბრძოლის ქარტეჯსში“. ამ ნაირაო აქ ყველაფერი შეტრიალებულია. თუ პირველ წერილში ბ-ნი დარჩიაშვილი ხმა მალა გაიძახოდა, რომ თავად-აზნაურნი და გლეხები ძმები და ამხანაგები არიან, რომ იმათ შორის არავითარი წინააღმდეგობა არ არსებობს, რომ, ერთი სიტყვით, იმათი ურთიერთობის ახსნა-განმარტებისათვის საჭირო არ იყო კლასთა ბრძოლის თვალთა ხედვის ისრით ხელმძღვანელობა, ახლა იგი გადაჭრით გვეუბნება, რომ არ მოიპოვება არც ერთი სფერო, არც ერთი საკითხი, სადაც შეიძლებოდეს კლასობრივი ანტაგონიზმის დაფიქსება“. რომ ყოველივე საკითხი მიუტოვებლათ ემორჩილება კლასობრივ ინტერესთა წინააღმდეგობას და სხვ. პირველი წერილის დაწერის შემდეგ გავიდა რაღაც თვე ნახევარი, და ნუ თუ ამ მოკლე ხნის განმავლობაში შესაძლებელი იყო, რომ ბ-ნი დარჩიაშვილს ასე შეეცვალა თავის შეხედულება? ჩვენ ეს შეუძლებლათ მიგვაჩინა, ვინაიდან ის, რაც ადამიანს წლების განმავლობაში უსწავლია და შეუთვისებია, შეუძლებელია რომ ერთი თვის განმავლობაში უკუაგდოს. შეიძლება ბ-ნი დარჩიაშვილმა ჩვენი მსჯელობა ზოგად ფრახებად მიიღოს, ამიტომ მოვიყვანოთ მაგალითი.

პირველ წერილში ბ-ნი დარჩიაშვილი სხვილ მემამულეებს ე. ი. „გონებრივთა ქეშმარიტ აზნაურებს“ ას იცავდა გლეხების თვალში: „ეთქვათ დიდ უმრავლესობას (იგულისხმება: თავად-აზნაურობისას) კი მართლა დიდი მამულ-დედული აქვს. ერთი მითხარით, რა თავში ვიხლი მამულ-დედულს, თუ ის ოხრათ, გამოუხადეგარათ ეგდება, ან არ შემეძლება ის ამოვადებინო, რის მოცემაც მას შეუძლიანო“... ამით ბ-ნი დარჩიაშვილი გლეხებს აი რას აგონებდა: მართალია თავად-აზნაურებს დიდ-ძალი მამულეები აქვთ, მაგრამ რაოხრათ უნდათ მათ ეს მამულეები, როცა თავად-აზნაურებს, მემამულეებს, ამისგან არაფერი სარგებლობა არა აქვთ, ე. ი. სულ ერთია მამული გინდ გქონებია, და გინდ არა: ამ მხრით შენ, უმიწაწყო გლეხო, დიდი მემამულე ვერაფრით ვერ გჯობია; იგიც დატანჯულია და შენც. „ეთქვენ ორივე ერთ ტაფაში იწვითო! მეორე წერილში კი ბ-ნი დარჩიაშვილი წერს: „მოგეხსენებათ, როგორ დრტვინვასა და ვიშ-ვიშს ეძღვეიან ხოლმე ჩვენი მემამულენი და მეურნენი, როდესაც ეცემა ღვინისა, ან სულადის ფასი. ასე რომ იაფი პური და ღვინო-მუშაკთა ღვთის წყალობა, ნამდვილი ღვთის წყრომთა მემამულე-მეურნეთათვის“. ერთი სიტყვით, პირველსა და მეორე წერილს შუა სრული, აშკარა წინააღმდეგობაა, რით უნდა აიხსნას ეს წინააღმდეგობა? ჩვენი აზრით ასეთი წინააღმდეგობა შემთხვევით ვერ აიხსნება. ბ-ნი დარჩიაშვილი თვე ნახევარში ვერ შეიცვლიდა ასე თავის შეხედულებას. ჩვენი აზრით, ბ-ნი დარჩიაშვილს აქამდის ვერ შეუშუშავებია თავისი შეხედულება, ვერ გამოურკვევია ის გზა და ის მიმართულება, რომელსაც იგი ცხოვრებაში უნდა დასდგომოდა. მეორე მხრით თუმც ბ-ნი დარჩიაშვილი აღიარებს კლასთა შორის ბრძოლას, თუმც იგი გადაჭრით ცნობს კლასობრივ ანტაგონიზმს და „ყველა საკითხი, მისი აზრით, თავის ხსნაგანმარტებას მიუტოვებლათ ჰოულობს კლასთა ბრძოლის ქარტეჯსში“, მაგრამ ამ ბრძოლაზე მას სრულებით თავისებური წარმოდგენა აქვს; მის გონებაში ეს ბრძოლა

ინატება არა ისე, როგორც ეს სინამდვილეში, ცხოვრებაში ხდება, არამედ სულ სხვა ნაირათ. ბ-ნი დარჩიაშვილი სამართლიანათ შენიშნავს, რომ „კლასთა ბრძოლის საგანია არა პიროვნებათა მოსპობა, არამედ ცხოვრების პირობები, საზოგადოებრივი წესწყობილება, მთელი სოციალური ორგანიზაცია“ მაგრამ სრულებით გაუგებარია შემდეგი მისი სიტყვები: ამას, ე. ი. საზოგადოებრივი წესწყობილების მოსპობას, ვერ მიწვდება ვერც ცეცხლით და ვერც მახვილით. ძველი წესობა იქნება რომ დაინგრეს და მას ნაცვლათ დამყარდეს ახალი, ამისთვის აუცილებელი პირობაა სათანადო სოციალურ კლასების განვითარებაში მოხდეს მისი სოციალური რევოლუციის: აქ ბ-ნი ვლ. დარჩიაშვილი ერთი ერთმანეთში ურევს ორ სხვადასხვა საგანს, ორ სხვადასხვა საკითხს: ერთი მხრით კლასობრივი ბრძოლის გამოხატულებას, მის ფორმას: და მეორე მხრით გარეგან საზოგადოებრივ წესწყობილების, ე. ი. საზოგადოებრივ ურთიერთობის ცვლილებას. კლასობრივი ბრძოლის საფუძველს შეადგენს კერძო საკუთრებას არსებობა და საზოგადოების წევრების მოწინააღმდეგე ჯგუფებათ წოდებათ და კლასებათ დაყოფა. საზოგადოებრივი წესწყობილება დამოკიდებულია საწარმოო ძალთა მდგომარეობაზე; იგი დაყრდნობილია ნივთიერ საფუძველზე; მისი ცვლილება დამოკიდებულია ნივთიერი წარმოების პირობების ცვლილებაზე. ასეთი ცვლილება ერთბაშით არ ხდება, ნელ-ნელა მზადდება და როცა ნივთიერი პირობები უკვე საკმარისათ მომწიფებულია, მაშინ მოხდება ის, რასაც რევოლუციას ვუწოდებთ. ბ-ნი დარჩიაშვილი რევოლუციას და კლასობრივ ბრძოლას ურევს ერთმანეთში, და ამასთანავე თვით რევოლუცია მას მიაჩნია, როგორც შემდეგი გონებაში მომხდარ ცვლილებისა. ძველი წესობილება რომ დაინგრეს და მის ნაცვლათ დამყარდეს ახალი, ამისთვის აუცილებელი პირობაა სათანადო სოციალურ კლასების განვითარებაში მოხდეს მისი სოციალური რევოლუციის: გვეუბნება ბ-ნი დარჩიაშვილი. როგორც ხედავთ, აქ იგი ნივთიერი პირობების ადგილას გონებას აყენებს. მისი წარმოდგენით, საზოგადოებრივი წესწყობილება რომ შეიცვალოს, ამისთვის საჭიროა ჯერ გონებაში მოხდეს ფსიხოლოგიური რევოლუცია. ასეთი შეხედულება კი წმინდა იდეალისტურ-სუბიექტიურია, რომელიც კაი ხანია უარყოფილია საზოგადოებრივ მეცნიერებაში. რა თქმა უნდა, ბ-ნი დარჩიაშვილს არ შეუძლია ეს არ იცოდეს, მაგრამ ასეთი იდეალისტურ-სუბიექტიური შეხედულება ისტორიაზე მისთვის საჭირო იყო იმის დასამტკიცებლათ, რომ კლასობრივი ბრძოლა თანდათან „რბილი, მშვიდობიანი და კულტურული ხდება“ „რამდენათაც განვითარებულია ეპოქა და მალეა დგას სოციალურ ჯგუფების კლასობრივი ცნობიერება, იმდენათ ხსენებული საშუალებანი და ფორმები (სოციალურ ცვლილების) უფრო რბილია, მშვიდობიანი და კულტურული: პირიქით, რამდენათაც განვითარებულია ეპოქა (საზოგადო ცხოვრება) და რამდენათაც დაბლა დგას კლასობრივი ცნობიერება, იმდენათ კლასობრივი ბრძოლის ფორმები სასტიკია, მკაცრი, ბარბაროსული. ამ ჭეშმარიტებას ნათელ ყოფს დღევანდელი ევროპა და ამერიკა, ერთის მხრივ, და ოსმალეთი და რუსეთი, მეორეს მხრივ“. დავანებოთ თავი იმას, რომ აქ კლასობრივი ბრძოლა და საზოგადოებრივ წესწყობილებაში რევოლუციის მოხდენა ერთმანეთში დომხალივით არეულია. ბ-ნი დარჩიაშვილს უნდა ვკითხოთ: რა აქვს აქ მას მხედველობაში: სინამდვილე, წარსული ცხოვრება, ისტორია, თუ მარტოოდენ თავის ოცნება? რომელი „მოწინავე სოციალური ჯგუფები“ ყავს მას მხედველობაში, რომლების „კლასობრივ ცნობიერების განვითარებაზე“ დამოკიდებული ის, იუ. რამდენათ „რბილი, მშვიდობი-

ანი და კულტურული“ სახესღებულობს კლასობრივი მარტო პროლეტარიატი მიაჩნია მას ასეთი „მოწინავე“ ლურჯგუფათ“, თუ ბურჟუაზია? ყველაფერი ეს ნიშნავს ხედავთ, რომლებზედაც პასუხის მიცემა ბ-ნი დარჩიაშვილს აცდარდეს. კაცობრიობის მთელი წარსული ცხოვრება გვეუბნება, რომ კლასთა შორის ბრძოლა არის ერთი უსაშინელესი და უსასტიკესი ბრძოლა, და როცა ბ-ნი დარჩიაშვილი გვიმტკიცებს, რომ „პროლეტარიატის საქმე და მისწრაფებანი გახორციელებული სიყვარულია“, და რომ კლასთა ბრძოლის მქადაგებელი მტრობასა და სიძულვილს“ არ უნერგავს მის მოწინააღმდეგე კლასებისადმი არამედ სიყვარულს, ეს ჩვენთვის წარმოუდგენელია. მართალია, ჩვენ გვესმის, რომ პროლეტარიატის მისწრაფებაა ძმობის და ერთობის და თანასწორობის განხორციელება, და მაშასადამე ნამდვილი სიყვარულის დამკვიდრება ადამიანთა ურთიერთობაში, მაგრამ ეს მხოლოდ მომავალს ეკუთვნის, როცა საზოგადოების კლასებათ გაყოფა სრულებით მოისპობა, როცა კლასობრივ განხეთქილებას სრულებით ადგილი აღარ ექნება საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. მაშინ კი სიყვარულის ქადაგება წყლის ნაყვად და მოცილილ და უნიადაგო მორალისტის ხელობას შეადგენს. განა ვისმესთვის დასამალავია, რომ რევოლუციონური პროლეტარიატი ბურჟუაზიულ და საზოგადოთ ყველა გაბატონებულ კლასების მიმართ სიყვარულით არ არის გამსჭვალული? და აიტომ ბ-ნი ვლ. დარჩიაშვილი სრულებით ამათ ცდილობს დააშოშმინოს პროლეტარიატის ყველა მოწინააღმდეგე კლასები იმაში, რომ პროლეტარიატი მათი შეურიგებელი მტერი არ არის. ნუ თუ ბ-ნი დარჩიაშვილს არ ესმის, რომ ასეთი შეხედულების გაფრქვება გალადებულ-გაბატონებულ კლასების დაცვა და ვეჭილობა არის, რასაც იგი ასე უსაყვედურებს ბატონებს, შულცე დელიჩებს და იმათ მიმდევართ. განა საერთაშორისო პროლეტარიატი და კერძოთ საფრანგეთის პროლეტარიატი დაივიწყებს 1848 და 1871 წლებს, როცა პარიზის ქუჩებზე და მიდამოებში საფრანგეთის ბურჟუაზიულმა მთავრობამ, განურჩევლათ ხნოვანებისა და სქესისა, ათასობით და ათასობით პარიზის პროლეტარიატი გაჟლიტა და მისი სისხლით გაძღა? ან შეიძლება ბ-ნი ვლ. დარჩიაშვილი ფიქრობს, რომ დღეს ეს აღარ მოხდება, რომ დღეს, თუ პროლეტარიატი მოინდომებს თავისი მიზნის განხორციელებას, ბურჟუაზია მას დაზოგავს? თუ იგი ასე ფიქრობს, ეს მხოლოდ იმას ნიშნავს, რომ მას სინამდვილის არა გაგება რა და იგი ოცნების სამკვიდროში დაფრინავს.

ნათქვამიდან აშკარათ სჩანს, თუ როგორი შემცდარი წარმოდგენა აქვს ბ-ნი ვლ. დარჩიაშვილს კლასობრივ ბრძოლაზე და კლასობრივ განხეთქილებაზე. აშკარაა, რომ მისი თვალთა ხედვის ისარი ამ შემთხვევაში არ არის რევოლუციონური პროლეტარიატის თვალთახედვას ისარი, რომ ბ-ნი დარჩიაშვილის შეხედულება ამ საგანზე საზოგადოთ თავიდან ბოლომდე გაჟლიტებულია „ფილისტერული“ და წმინდა „მეწიანური“ 1) აზროვნებით. გადავიდეთ ახლა ეროვნულ ავტონომიაზე.

ჩვენ უკვე ვიცით, თუ როგორ ხელ აპყრობილი მიეგება ბ-ნი დარჩიაშვილი ეროვნულ ავტონომიას თავის პირველ წერილში; ხოლო მეორე წერილში იგივე ბ-ნი დარჩიაშვილი, შეუდარებელი გამბედაობით უარს აცხადებს ამავე ავტონომიაზე. ეროვნული ავტონომია მას აქ ქართული ბურჟუაზიის,

1) ვხმარობთ ამ უცხო ტერმინებს რადგანაც ქართულ ენაზე შენაფერი ტერმინი არ არის.

ის მხოვებით თავდაზნაურობის, ქართველთა უკიდვლობის და თავდავიწყებულობის მოთხოვნათ მიანიჭა. იგი გამოხატავს ერთგულსა და ტერიტორიალურ ავტონომიას თავისი საკონსტიტუციონერებით მართველობით და საუკუნურს უცხადებს ყველა იმათ, ვინც კავკასიის ყველა ერების პროლეტარიატის მტკიცე კავშირით შეერთებას წინ ედობება. ადღეს — გვეუბნება ბ-ნი დარჩიაშვილი, კავკასიის ყველა ერების შეგნებული პროლეტარიატი უკვე ძმურათ შეერთებულია; ივინი, ერთათ მუშაობენ, ერთათ მოქმედებენ, ერთსა დი იმავე ორგანიზაციებში იმყოფებიან. ბურჟუაზია კი ნაციონალისტური პოლიტიკით ცდილობს შექნას ნიადაგი მათი გათიშვა განცალკევებისა, ცდილობს მათი ძალები დაქსაქსოს, დაასუსტოს, გაბათილოს, და ამის ნებას შეგნებული პროლეტარიატი არ მიცემს, რათქმა უნდა, არც ერთ ერის ბურჟუაზიას“. ასე ამბობს ბ-ნი დარჩიაშვილი, ის დარჩიაშვილი „რომელმაც რაღაც ერთი თვის წინეთ, სწორეთ ამ ავტონომიისათვის ასეთი ქებათაქება შეასხა ქართველ თავდაზნაურობას, გონებით „ქეშმარტი“ თავადებს და „ზნობით“ ქეშმარტ აზნაურებს. როგორ მოხდა, რომ ერთ და იმავე ავტორს ეროვნული ავტონომია „მშრომელი ხალხის ინტერესებისათვის მანებლათ მიანიჭა და; მთელი ხალხისთვის სასარგებლოთ? როგორ მოხდა, რომ მას კიდევაც წამს საერთო ინტერესები და არც წამს? ყოველივე ეს იმით აიხსნება, რომ მას ეროვნულ ავტონომიაზედაც არა აქვს გარკვეული შეხედულება, რომ მას ვერ შეუთვისებია ამ კითხვის შესახებ ის თვალთახედვის ისარი, რომლითაც ხელმძღვანელობს ამ ჟამათ რუსეთში მცხოვრებ სხვადასხვა ერების მებრძოლი, რევოლუციონური პროლეტარიატი. თუმც ბ-მა დარჩიაშვილმა ზურგი აქცია ეროვნულ ავტონომიას, მაგრამ მის მაგიერათ მან წამოაყენა კავკასიის ავტონომია; მაგრამ ეროვნულ ავტონომიას სავსებით მაინც არ გამოთხოვებია რასაც აშკარათ ამტკიცებს მისი წერილი პოლონეთის შესახებ („ივერია“, № 198). ერთი სიტყვით, იშვიათი იქნება მეორე ისეთი მწერალი, როგორც ბ-ნი ვლ. დარჩიაშვილია, რომელიც ასე არეულათ და დაბნეულად წერდეს, რომელიც მასავით ხან ასე გაიძახოდეს, და ხან ისე. საზოგადო მოღვაწეობის ასპარეზზე ასეთი რყევა, ასეთი მიხლა-მოხლა, წამდაუწუმ თავისი თავის წინააღმდეგობა და მალაყების გადასვლა, მეტი რომ არა ვთქვათ, მეტათ მანებელი და გასაკიცხია. ჩვენ კიდევ ბევრი მავალითების ჩვენება შეგვეძლო ბ-ნი დარჩიაშვილის ნაწერებიდან, მაგრამ რაც აღვნიშნეთ, ჯერ-ჯერობით ისიც საკმარისია მისი ლიტერატურული მოღვიწეობის დასაფასებლათ და მისი შეხედულების გასაცნობათ. ანით ვათავებთ ჩვენ მასთან კამათს, და ვისურვებთ, რომ ასეთ მოკამათესთან შემდეგში აღარ დაგვიჩრჩეს საქმე.

ფ. მახარაძე.

პარტიის ცხოვრებიდან.

რ. ს.-დ. მ. პარტიის ბაქოს კომიტეტმა და სარაიონთა შორისო კრებამ, 5 ნოემბერს, დაადგინა:

- I. „უმრავლესობის“ და „უმცირესობის“ შეერთების საკითხის გადაწყვეტა დამოკიდებულია პარტიის ცენტრ. დაწესებულებაზე.
- II. ადღეს შესაძლებელია და მიუცილებელი საქირაებაც არის მხოლოდ შეთანხმება ადგილობრივ პროლეტარიატის საერთო მოქმედებათა გაერთიანების შესახებ.
- III. საერთო მოქმედების მოსაწყობათ და იმის ხელმძღვანელობისთვის, ისეთ მოქმედებაში, რომელიც ერთნაირათ

საქირათ მიანიჭა ორივე ფრაქციის ადგილობრივ ორგანიზაციას, ორივე სოც.-დემ ორგანიზაციები შეადგენენ ფედერაციულ საბჭოს.

1) ფედერაციული საბჭო არის გადაწყვეტილ და შედგმდვანელი ორგანო შეერთებული სარაიონთა შორისო კრების იმ კითხვის გადაწყვეტაში (საერთო მოქმედების მოწყობა), რომლებისათვის იგი არსდება, თავის მოქმედების შესახებ ფედერაციული საბჭო ანგარიშს აძლევს სარაიონთა შორისო კრებას*).

2) ფედერაციული საბჭო მართავს კრებებს, მიტინგებს, დემონსტრაციებს, საყოველთაო გაფიცვებს და სხვა., ერთი სიტყვით ყველაფერს, რაც გამომდინარეობს იმ მიზნისაგან, რომლისთვისაც იგი მოწოდებულია. იგი აგრეთვე აწყობს მებრძოლ რაზმს და შეიარაღების საქმეს, ანაწილებს საავიტორრო ძალებს ორივე ორგანიზაციებისას და ცემს პრაქტიკულ ხასიათის ფურცლებს.

3) ფ. ს. შედგება ორივე ორგანიზაციის წარმომადგენლების თანასწორ რიცხვისგან, რომელთაც ირჩევს შეერთებული სარაიონთა შორისო კრება, რომელიც აგრეთვე შემდგარია ორივე ორგანიზაციის წარმომადგენლების თანასწორი რიცხვისაგან.

4) სარაიონთა შორისო კრება, დარწმუნებულია იმაში, რომ პარტიის ორ ფრაქციას შორის განხეთქილების მოსახშობლათ და მისი გაერთიანებისათვის საქირაო ნიადაგის მომზადება და ორივე ფრაქციის ადგილობრივ ორგანიზაციების ერთმანერთთან დაახლოება პრაქტიკულ კითხვების ნიადაგზე, სასურველათ ცნო, რათა რაიონულ და საქარხნო ორგანიზაციებმა გამართონ შეერთებული კრებები პრაქტიკულ კითხვების გამოსარკვევათ.

რადგანაც ამ კრების შემდეგ ორ ფრაქციას შორის სრული შეთანხმება არ მოხდა, ორივე ფრაქციის მუშები შეიკრიბენ და გადაწყვიტეს შეერთებულიყვნ.

ადღესაში „უმრავლესობის“ და „უმცირესობის“ ორგანიზაციები უკვე შეთანხმდნ და თავისი მოქმედება გაერთიანეს. ფრაქციულ კომიტეტებს მაგივრათ იქ უკვე მოქმედებს ორივე ფრაქციისაგან შემდგარი გაერთიანებული კომიტეტი.

კიდევ სომხის ნაციონალისტების შესახებ.

გაზ. „არშალუისი“ ერთი ლიდერთაგანი, ბ. თოფჩიანი, თავის კანში ვერ ეტყვა და თავგამოდებთ იცავს „დამნაკეკლებს“ და საზოგადოთ, ყველა ნაციონალურ პარტიებს. — „ქართველ პუბლიცისტების ერთი უმთავრესი ბრალდება იმაში მდგომარეობს, რომ სომხები კავკასიაში უკან ჩამორჩნენ დემოკრატიულ მოძრაობას და უმთავრესი ყურადღება ოსმალეთის სომხებს მიქციეს. მაგრამ არა, ფაქტები გვეუბნება, რომ სომხები-მუშები ბაქო-ბათუმში მუდამ მებრძოლთ მოწინავე რაზმებში დგანანო“. — დასძენს პატივცემული ავტორი. — „დაიწყო აგრარული მოძრაობა გურიაში და აი სომეხი-გლეხობა დამნაშავეა იმაში, რომ მხარი არ მისცა მეზობელს“. — რაც შეეხება სომხების კითხვას ოსმალეთში, განაგრძობს ბ. თოფჩიანი, კიტყვით, რომ ქვეყანაზე განთქმულნი სოციალისტები: ყორესი, ბებელი, ზინგერი და სხ. დიდი თანაგრძობით უცქერიან ამ კითხვას და მის დამცველ ორგანი-

* კრებაზე „უმცირესობის“ წარმომადგენლებმა ეს მუხლი არ მიიღეს.

ზაციებს; ხოლო მათი კავკასიელი მიმდევარნი კი შოგინსტურ და ბურჟუაზიულს ეძახიან სომეხ ახალგაზდობას მისთვის, რომ უკანასკნელი დღევანდლამდინ თავდადებული იყო ამ საქმეზე“.

არშალუისელებს ერთ საპოლიტიკო იარაღათ სიტყვა „ქართველი“ ამოუჩვენია და საცა არა მგონია „ვრაცია“-ს გაიძახიან. რორა ჩვენ ვამბობთ იმის შესახებ, თუ როგორ შეგოჭა ამ სომეხ ბურჟუაზიამ და ტერტერობამ სომეხი-პროლეტარი, „არშალუისის“ ბურჯები ერთხანთ გაიძახიან: „ტყუილია, ვერ ხედავთ მწერალი „ვრაცია“-ო“. ბ-მა თოფჩიანმა ამ უკანასკნელ დროს კიდევ „კოსმოპოლიტი ხეჩოები“ გამონახა. ამ ნაირ ტაქტიკას ადგა, რავედენათაც დასკოვს, ცნობილი ველიჩკო-ჭავჭავაძის კომპანია. იმავე ტაქტიკას ადგა: თათრული „ჭეი-ათი“-ც. «არშ.» სწორედ ამ გზას დასდგომია და ის მხედველობაში არ იღებს, თუ რა კლასს ეკუთვნის მოქალაქე. მაგრამ მთავრე პატრიოტი რაღა პატრიოტია, თუ კი კლასს, კლასსიურ ბრძოლას იქონიებს მხედველობაში კამათის დროს. საკმარისია ისიც, რომ მოკაპათე ქართულათ წერს, თუ გინდ სომეხიც იყოს ავტორი. თოფჩიანების ლექსიკონში ტყვილათ მოძებნით თქვენ—პროლეტარი, ბურჟუაზია, კლასსიური ბრძოლა და სხვა ამისთანა, „კოსმოპოლიტ ხეჩოებისგან“ მოჭორაკინებულ სიტყვებს.

თოფჩიანი ბძანებს: «ქართველ პუბლიცისტების ერთი უმთავრესი... და სხვა» კითხულობ ამ სტრიქონებს და გული ზიზლით გვესება. ბ. თოფჩიანებო, რათ ატყუებთ სოხეხ-მუშას, გლესხ? რათ სარგებლობთ იმ გარეშობით, რომ სომეხი მიშა-გლესხი ქართულს არ კითხულობს, სომხურათ კი, საუბედუროთ, ჯერ-ჯერობით არა თუ მარქსისტული, არამედ ცოტათ-თუ ბევრათ დემოკრატიული მიმართულების გახეთიც არს გვაქვს (რა თქმა უნდა ლეგალურ გამოცემებზეა ჩემი სიტყვა)? ჩვენ ვამბობთ, რომ სომეხი გლესხი და პროლეტარი კლასსობრივ შეგნებას მოკლებულია. ხოლო ბრალს ვდებთ არა ხალხს, არამედ თქვენ, ბ. ნაციონალისტებო ყველა ჯურისა, ვინაიდან თქვენ ცვილობთ და ყოველ გვარ საშუალებას ხმარობთ, რომ სომხის პროლეტარიატში აღმოფხვრათ კლასობრივი შეგნება.

ხოლო ამას გაბრალებთ არა მარტო «ვრაცია» პუბლიცისტები, არა «მარქსისტები по недорозумѣнію», როგორც უწოდებს „მოგზაურელებს“ ბ. იშხასიანი, არამედ თვით პარტიაში მომუშავე სომეხი-ამხანაგები (იხილეთ პარტიული ორგანოები—«პროლეტარიატის ბრძოლა», „სოციალ-დემოკრატი“, იხილეთ სომეხ-სოც.-დემ. ორგანიზაციის ორგანო «სოციალისტი») და ყველა თვალ-ახილული სომეხი-პროლეტარიც, რომლის ერთ წარმომადგენელს, ბ. თოფჩიანო, არონიულათ «კოსმოპოლიტ ხეჩოს» უწოდებთ.

ყველა ზემოთ თქმულის შემდეგ ნაციონალისტების სასარგებლოთ სრულებით არაფერს მოწმობს ის ფაქტი, რომ ბაქო-ბათუმში სომეხი მუშები მხურვალე მონაწილეობას იღებენ საერთო მოძრაობაში. ვიმეორებ იმას, რაც წინა წერილშიაც ვთქვით, რომ ეგ ფაქტი მხოლოთ იმას ამტკიცებს, რომ მუშათა მოძრაობას ვერ შეაჩერებს ვერაფერი ზღუდე; დავუმატებ ახლა, რომ სომეხ-მუშების მონაწილეობა საერთო ვაფიცვებში და დემონსტრაციებში, იმ მუშებისა, რომელნიც ნაციონალისტების ხელში არიან, ამტკიცებს მხოლოთ იმ აზრს, რომ რაც გინდ მუშა შეგოჭვილი იყოს სხვა და სხვა ტენდენციებით, ის მაინც ინსტინქტიურათ გრძნობს, რომ იმას ბევრი რამ აერთებს სხვა ერის მუშასთან და ძალიან ცოტა თავს ერის ბურჟუაზიასთან.

წინა წერილში მე სხვათა შორის ვამბობდი, რომ კურის მოძრაობის დროს მრავალი კორესპონდენტების მიხედვით ქართულ გაზეთებში და ჩვენმა გაზეთებმა ერთი-ორი გადათარგმნეს-მეთქი. ამით მე იმის თქმა მინდოდა, რომ ის კორესპონდენტები შვენიერ სააგიტაციო მასალას წარმოადგენდნ ჩვენ დაბეჭდვებულ გლესხათვის. მაგრამ ჩვენმა გაზეთებმა (მაშინ მარტო „მშაკი“ და «ტარაზი» გამოდიოდა) ერთიც არ გადათარგმნეს და ბეჭდავდნ მხოლოთ იმას, რაც „კავკაზში“ იბეჭდებოდა. აქედან მე ის დასკვნა გამომეყვანდა, რომ ჩვენი ნაციონალისტები ერთნაირ ბოიკოტს უცხადებდნ ლიტერატურაში ყველა იმ წერილებს, რომელნიც გამოსადგეგია, როგორც სააგიტაციო მასალა სოც.-დემ. აზრის გასავრცელებლათ. ბ. თოფჩიანს კი გონებია, რომ ვითომ მე ვუსაყვედურებდე სომეხ-გლესხებს, რატომ გურულებს არ მეშველებით მეთქი.

მოდით და მწარეთ ნუ გაგეცინება. ბატონებო, გურულებს ჩვენი გლესხების მიშველება არა ქირიათ, იმათ მხარში უდგან თათრული რუსეთის პროლეტარიატი. ხოლო, რომ ჩემი აზრი სრული ქვეყნებზეა, ამის დასამტკიცებლათ დღესაც ბევრ მაგალითებს მოვიყვანო: მაგალითად ჩვენი გაზეთები: მოვიყვან ერთს: დაახლოვებით ამ ერთი თვის წინეთ ლ. „РАЗВѢТЬ“ ში დაიბეჭდა ნ. მარის წერილი გურიის თოფჩიანების შესახებ. ამავე წერილში ის შეეხებოდა, გაკვრა სომეხებსაც. ანის ნანგრევების და საეკლესიო მამულების დარღუების საქმეს. ჩვენმა გაზეთებმა (მაგონი „მშაკი“) ამოკენკა მხოლოთ ის, რაც შეეხებოდა სომეხებს, დანარჩენი კი, რაც უფრო საინტერესო იყო, როგორც სააგიტაციო მასალა გლესხებისთვის—გაუშვა.

ჩვენი ნაციონალისტები ერთ ახირებულ ხერხს ხმარობენ ჩვენს წინააღმდეგ ისინი ვგეგმიანებენ, მითომ ჩვენ წინააღმდეგი ვიყოთ ოსმალეთის სომეხების განთავისუფლებისა და აღამაანური პირობების უფლებების მოპოვებისა. მაგრამ ეს არაფერია: იმათ განგაში გააქვთ, რომ აგრე ჩადიან მარტო სო, მეხი სოციალისტებო (ხეირ პოპოვანდის დროს ვამიგია აგეთი სისულელეც, რომ ვითომ სომეხი სოციალისტები ცდილობენ სომეხები გაარუსონ!), თორემ მთელი ქვეყნის სოციალისტები ოსმალეთის სომეხების განმათავისუფლებელ მოძრაობას თანაგრძნობით უცქერიანო. ბ. თოფჩიანსაც ამ ხერხისთვის მიუმართავს და ჩამოუთვლია რაც კი სოციალისტების ბელადების სახელები მოგონებია და მედიდურათ გაიძახის, რომ ესენი სუყველანი დადის სიშატიით უცქერიან ოსმალ-სომეხების მოძრაობასაო და სხვა.

რაშია საქმე? ნუ თუ მართლა ჩვენ მომხრენი ვართ, რომ ოსმალეთში სომეხები მონობის უღელში დარჩენ? ნუთუ ჩვენ წინააღმდეგი ვართ იმისი, რომ თქვენ სულთანის რეჟიმს ებრძოლოთ? ამ კითხვების დასმაც კი სასაცილოა. ნეტავ არ იქნება ალლაჰმა იგეთი შნო მოგცეთ, რომ აკლაბრიდან ერთი შეხებრვით მთელი ოსმალეთის დესპოტია დემოკრატიულ რესპუბლიკათ გადააქციოთ. მაგრამ საქმე ამში არ არის.

მიაქციეთ ყურადღება, ამხანაგებო, რომ უმთავრესი ბრალი ედება კავკასიელ სოციალისტებს და, ნამეტნავათ, კი სომეხ „კოსმოპოლიტ ხეჩოებს“, ე. ი. იმათ, ვინც გვერდში უდგანან ამ ვაჭბატონებს, იციან მათი ყველა ოინბაზობა, ელაპარაკებიან ხალხს იმავე სომხურ ენით, კლასობრივი შეგნების სხივი შეაქვთ სომეხ მასსაში და ამ ნაირათ უნგრევენ მათ ნაციონალურ ტრადიციებით გაყდენთილ ნიადაგს და ადვილათ მიხვდებით იმათ გაცოფების მიზეზს. ხოლო ეს სების და ბებელების არ ემინიათ ჩვენ ნაციონალისტებს; ნაიდან იმათ კირგათ იციან, რომ ყორესება და ბებელები გუ-

და და ყარაქლისაში აგიტაციას ვერ გასწევნ სომხურათ. ოსმალეთის სომხები აქ მხოლოდ ნიღბისა, ჩვენი ნაციონალისტებისათვის, რის საშუალებით ისინი ცდილობენ ხალხში ნღობა დაუკარგონ სომეხ სოციალ-აგიტატორებს და ამხედრონ მათ წინააღმდეგ ხალხი.

ეგრე, ბატონებო, საქმე იმაშია, რომ ჩვენ კარგათ ვიცით თქვენი „მოქმედება“ წარსულშიაც და დღესაც აქ. კავკასიაში და „მოქმედებას“ ვუყურებთ ჩვენის, პროლეტარის თვალთახედვის ისრით. თქვენი წარსული გვეუბნება, რომ მთელი თქვენი „მოქმედება“ კავკასიაში მიმართული ყოფილა სომეხ-პროლეტარიატის კლასობრივ შეგნების წინააღმდეგ (ნებით თუ უნებლიეთ, ჩვენთვის სულერთია)—ხელში ჩაიგდეთ მთელი ჩვენი ლეგალური თუ არა ლეგალური ლიტერატურა და თქვენებური ცენზურა დაადეთ ფაქტიურათ ყოველ აზრს, რაც პროლეტარის კლასობრივ შეგნებას ხელს შეუწყობდა; უკანასკნელ წლებში ესეც არ იკმარეთ და ფიზიკურ რეპრესიას მიმართეთ იმ პირთა მიმართ, რომელნიც ცდილობდნ კლასობრივ შეგნების შექმნას. მათ დავეჩვენებულ სომეხ-მუშის და გლეხის სოფლებში. ნუთუ ეს საქარო იყო ოსმალეთის სომხებს დასახმარებლათ? ჩვენ დარწმუნებულნი ვართ, რომ ეს ყველაფერი მხოლოდ და მხოლოდ ჩვენი ბრუნუაზისთვის იყო საქარო და რაღათ უნდა და მალა ხტიხართ, როცა ბურჟუაზიის დამცველთ გიწოდებთ.

ნერსეს მ—იანც.

ღ ი ა წ ე რ ი ლ ი

ბ.ბ. ფ. გოგინაიშვილს და ვლ. დარჩიაშვილს.

ყოველგან, საზოგადოების ყველა სფეროში არსებობს რაიმენაირი ეთიკა ანუ ზნეობრივი წესი, რომელსაც განსაზღვრული წრის ანუ ფროფესიის ხალხი ასე თუ ისე ემორჩილება და თავისთვის სავალდებულოთ მიიჩნია. ასეოი ზნეობრივი წესი მით უფრო უნდა არსებობდეს მწერლობაში, ვინაიდან მწერლობა ისეთი სფეროა, რომლის ერთ უპირველეს დანიშნულებათაგანს სხვათა შორის შეადგენს ყოველგვარ უდიერ და ადამიანის ღირსების დამამცირებელ მოქმედებათა საჯაროთ მხილება და გაკიცხვა. ერთი ასეთი წესი იმაში მდგომარეობს, რომ მოკამათებ თავის იდეურ მოწინააღმდეგეები არ უნდა შეურაცხყოს ადამიანური ღირსება არ უნდა შეეხოს პირადობას. მე ამას იმიტომ კი არ ვლაპარაკობ, რომ თქვენ ყოველივე ეს გითომც არ იცოდეთ. სრულებითაც არა. და თუ ასეთი ანბანური ქეშმარიტების განმეორება დამკირდა მე აქ, ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ თქვენ ორთავემ ჩემ შესახებ სრულებით დაივიწყეთ ეს ზნეობრივი წესი, სრულებით შელახეთ და ფეხქვეშ გათელეთ იგი. თქვენ ორთავემ უარყავით კამათი იდეურ ნიადგზე და სამაგიეროთ მოიწადინეთ ჩემი ადამიანური ღირსების დამცირება და ფეხქვეშ გათელვა. გიცხადებთ, რომ პირადობის ნიადგზე მე არ ძალმიძს თქვენთან კამათის გაწევა: ეს იქნებოდა ერთი მხრით იმ ორგანოს მკითხველების აბუჩათ აღება, რომლის ერთი ხელმძღვანელთაგანი მე ვარ, და მეორე მხრით თავისი თავის დამცირებაც. მაგრამ არ იფიქროთ, რომ მე ამით ხელს ვიღებდე, შეძლების დაგვარათ, თქვენი ნაწერების დაფასებაზე და კრიტიკის ქარცეცხლში გატარებაზე,—ეს იმ საქმის დალატი იქნებოდა, რომელსაც მე ჩემი სუსტი ძალდონით ვემსახურები. თქვენ კი უფლება გაქვთ განაგრძოთ თქვენი „სასიქადულო“ ქმედება.

ფ. მახარაძე.

წ მ რ ი ლ ი უ მ რ ი ლ ი დ ა ნ .

უ მ რ ი ლ ა შ ი .

სათუა გაფიცვა და დაიწყო და ცხოვრების მაჯის ცემა შეწყდა. აწვე დღეს კორბოულის და სხვა საზოგადოების ახალგაზღვებს წილი უნდა ეყარათ ჯარში ჩასარიცხათ. თუმცა 16 ოქტომბერს მათი რიცხვი ბევრი იყო, მარა 17-ს დილით პოლიციამ ერთაც ვერ ნახა: ერთიანათ წასულიყვენ თავთავიანთ შინ. 18-ს ოქტომბერს ნაშუადღევს 2 საათზე მოხდა ყვირილა-შორაპნის მუშათა და მცხოვრებთა შეერთებული მიტინგი, რომელსაც დაესწრო 300—400-დე კაცი და ქალი. ორატორებმა რუსულ-ქართულათ ილაპარაკეს რუსეთის მუშათა მდგომარეობაზე და გაფიცულებას მნიშვნელობაზე. მიტინგი საღამოს 5 საათზე გათავდა. იქვე გამოცხადებულ 15-მომ 20 ოქტომბერს მთელი რაიონის კლასობრივ და დიდი, პატარა, ქალი, თუ კაცი ერთად შეიკრიბეთ ს. საქარაშიო—სალამოს შეიკრიბეთ რკინის გზის ბატალიონმა. ხაშურიდან პამოს მოიყვანა, რომელიც დეპოს ახლო ლიანდაგს გადაცდა და დაიმტვრა. მეორე დღეს დიდს გაკირებით ამოყვანეს, შეაკეთეს და ისევ უკან დააბრუნეს. მას შორაპანსა და ძირულას შუა დაეჯახა ხაშურიდან მომავალი სამხედრო მატარებელი და ვაკონები სულ დაიმტვრა: ორი სალდათი მოკვდა და დანარჩენები დაშავდნ. 19 ოქტომბერს დაბაში გაგრცელდა ხმა მანიფესტის შესახებ, მეფეს კონსტიტუცია მოუციაო: 20 ოქტომბერს დილას ყველამ შეიტყო მანიფესტის შინაარსი და ერთმანეთს ულოცავდნ გამარჯვებას. რადგან 20-ის მიტინგი ს. საქარაში იყო დანიშნული ხოლო დღეიდან ამაშიაც შეიძლებოდა შეკრება, ამიტომ გადაწყვიტეს ჯერ დანიშნულ ალაგზე მისვლა დაბიდან, მერე იქიდან ჩამოსვლა და შუა ბაზარში მიტინგის გამართვა. 12 საათზე საქარის ეკლესიაზე შეიკრიბნ დროშებთ და იარაღით რამდენიმე სოფლის მცხოვრებნი 2000-დე, ამას მივმატენ ყვირილიდან მისულგბი რომელთა რიცხვი ერთათ იქნებოდა 4000-დე. 1 საათზე იქიდან მარსელიოზის სიმდგრით და მუსიკით წამოვიდნ ყვირილაში. გზაზე შემოგვიერთდა იმ საზოგადოების მცხოვრებნი, რომელთაც ეკლესიაზე ვერ მოასწრეს შეკრება. ამათ დემონსტრატები „ურას“ და „გაუმარჯოს თავისუფლება“ ყვირილით მიეგებნ. წესიერება გზაზე არსად არ დარღვეულა მიუახლოვდით ყვარილას. პირველათ უნდა ვაგვევლო სალდათების ბინასთან სალდათებთ გამოვიდნ ქუჩაში და უცდიდნ ხალხის მოახლოებას. ხალხი მიუახლოვდა მათ და იგრილა „ურამ“ და სალდათებმაც „ურათი“ უზახუნეს, თანაც ქულები მოიხადეს და დემონსტრატებს შეუერთდნ. შუა ბაზარში აღმართეს მაღალი სადგომი, რომლის გარშემო შემოკრბა ხალხი, რიცხვით 10,000. ჩამოვარდა სამირისებური სიჩუმე. სადგომზე რიგ-რიგათ აღიოდნ ორატორები და უხნიდნ ხალხს როგორც მანიფესტის შინაარსს, ისე რუსეთის, ახლანდელს მდგომარეობას პირველმა ორატორმა დიდხანს ილაპარაკა და ნათლათ გაურკვია ყველას სოც. დ.—მუშათა პარტიის პროგრამა. შემდეგი ორატორი (რუსი) მოკლეთ შეეხო მანიფესტის შინაარსს და რუსეთის მომავალ დროებთს მთავრობას. შემდეგ სიღერით გაიარეს უმთავრესი ქუჩები. შეჩერდნ სადგურის წინ. იქ ორმა ორატორმა ილაპარაკა პოლიტიკურ დამნაშავეების სრულ ამნსტიზე და სალდათების მოსპობაზე. მიტინგი გათავდა 6 საათზე.

გურიაში გაგზავნილ ჯარის გადმოყვანის დროს სადგურ ძირულაში 2 ნოემბერს შემდეგი უბედურება დატრიალდა. სამხედრო მატარებელი, ბელოგორიდან მომავალი, დაეტაკა გაჩერებულ მატარებელს აფიცრის მიზეზით; რამდენიმე ვაკონი დაიმტვრა და ბევრი სალდათი დაშავდა. სალდათებმა მაშინვე ახლო-მახლო მიდამოებს სროლა აუტყეს; მოკლეს სამი და

დასკრეს 20-დგ ძირულაში მცხოვრებნი გაიქცენ, რის შემდეგაც სალდათებმა დუქნებს რბევა დაუწყეს: გატარცვის ყველა დუქნები და ხიშტით მოკლეს პატარა ბავშვი. მ.რიგვ აფიცერი მაშინვე სალდაც გაქრა.

10 ნოემბერს ყვირილა-შორაპნის რ. ს. დ. მუშათა ორგანიზაციამ გადაწყვიტა ყვირილაში კლუბის დაარსება. ფულების შეგროვებას ორგანიზაციის წევრნი უკვე შეუდგნენ.

11 ნოემბერს ერთი ორგანიზაციის წევრი, როცა დუქნებში დადიოდა და ფულს აგროვებდა, მეორე პარტიის წევრი-სტუდენტი მედუქნებს არწმუნებდა; მაგათ ფულს ნუ აძლევთ, რადგან კლუბს ვაჭრების წინააღმდეგ აარსებენო. მაგრამ არ გაქრა მისი ხრიკებმა, არაფერ უჯერებდა მას და სიხარულით აწერდნენ ფურცელს ხელს.

12 ოქტომბერს ერთი პოლიციისტი თოფით მიდიოდა. სოფელ ყვირას რომ გაცილდა. გამოვიდა უკან ორი კახაკი (ალბათ დაბეზლებით) და პირდაპირ სროლა დაიწყეს. ყველა ტყვია აიცდინა, რადგან მიწაზე გაწვა. მერე ის გამოუდგნენ, დაიჭირეს და თოფის კონდახი ნახევარი საათი ურტყეს. საღამოზე მშობლებმა ცოცხალ-მკვდარი ძლივს მიიყვანეს შინ.—13 ოქტომბერს სათადარიგო ჯარის კაცებმა, რომელთა რიცხვი ასამდეა უარი განაცხადეს საჭმლის მიღებაზე, დაამტყრიეს ჭურჭელი, მიანგრ-მოანგრეს სამზარეულო და უფროსებს გამოუცხადეს, ამას შემდეგ სამსახურზე უარს ვამბობთ და გაგვიშვით სახლებშიო. უფროსები ძალიან გაწიწმატდნენ, მარა რას იზამდნენ, შეპირდნენ ცოტა ხნის შემდეგ განთავისუფლებას.

საყულიელი.

წერილები რედაქციის მიმართ.

ბ. რედაქტორო! გთხოვთ ადვილი დაუთმოთ ჩვენს მცირე შენიშვნას.

„ივერიის 207 ნომერში მოთავსებულია ბ. ვლ. დარჩიაშვილის საკამათო წერილი „მაშ გაესწორდეთ“.

პატივცემული ავტორი შემდეგი სიტყვებით იწყებს კამათს: „ჩემს პირველ გამოსვლისთანავე ბ. მახარაძე აიკლანდა, წაშეკაწუნა, უტიფრო სალანძღავი სიტყვები მესროლა, მაგრამ... და სხვ. დაუკვირდით, მკითხველო, ჩვენ მიერ ხაზ-გასმულ სიტყვებს. განა უმჯობესი არ იყო, რომ ბ. დარჩიაშვილს სრულყოფილ არა ეთქვა-რა, ვინემ ასეთი ზრდილობიანი სიტყვები გამოეფინა გაზეთის ფურცლებზე? სწორეთ ბ-ნ დარჩიაშვილზე ითქმის: „ქაჩალი თავს არ მოიქექს, თუ მოიქექს, სისხლს იღენსო“. ასეთი სიტყვების ხმარება ქუჩის გარყვნილ ყმაწვილებს უფრო შეფერის, ვინემ მწერალ-პუბლიცისტს. ბ. ვლ. დარჩიაშვილი ლანძღავს არა მარტო ფ. მახარაძეს, არამედ ყველა ქართულის მცოდნე მკითხველს, მთელ საზოგადოებას და პრესას. და მერე ასეთი უნდა მწერალი? ამას ქვიან ხალხის მასწავლებელი? ჩვენ არა გვგონია, რომ საზოგადოებამ უყურადღებოთ დასტოვოს ბ. დარჩიაშვილის საქციელი და შესაფერათ არ დააფასოს მისი ლიტერატურული პატიოსნება.

ჩვენ გვაკვირვებს აგრეთვე დაუდევრობა ვაზ. „ივერიის“ რედაქტორისა, რომელმაც ასეთი უშვერი სალანძღავი სიტყვები დასტამბა თავის ორგანოში. ან იქნება ბ. რედაქტორს არ ესმის ამ სიტყვების მნიშვნელობა? იმედი გვაქვს, რომ ამის შემდეგ ქართულ გაზეთში ადვილი არ ექნება ასეთ მარგალიტებს.

1) სანდრო გრიგორის ძე იტრიაშვილი. 2) პეტრე ბაბასაშვილი. 3) ვანო იტრიაშვილი. 4) ეკატერინე მუკაშაშვილი. 5) სოფელ იტრიაშვილისა. 6) ნატალია ლელოვისა. 7) ირაკლი ლელოვისა. 8) ირაკლი ლელოვისა. 9) მუშა მუშუმცირესე ალექსანდრე იტრიაშვილი.

ბ. რედაქტორა!

თქვენი გაზეთის საშუალებით ვაცადებთ შემდეგს: ჩვენ მცხოვრებნი სოფ. წყემისა (სენაკის მაზრა) გასურჩევლად წოდებისა, ვაცხადებთ, რომ დღემდის ჩვეულებათ დადებულს დღესასწაულს „წმიდა ქალწულ-მარწამე ბარბაღეს დღესასწაულს“ ოთხს ქრისტე-შობის თვეს აღარ ვიხდით, რადგანაც ამის მიზეზით ისედაც დაღარიბებულს ხალხს დიდი ზარალი და ხარჯი მოგვდის. ამიტომ ვთხოვთ ნათესავთა და ნაცნობთა ზემო ხსენებულს დღეს ნუ მობრძანდებიან. ვინაიდან არა ვითარი მზადება სტუმრის მისაღებად არ გვექმნება. ვინც ამ პირობას დაარღვევს, გადაიხდის ჯარიმით ოც და ათ მანეთს მასპინძელი, და ათ მანეთს სტუმარი სოფლის საერთო საქმის სასარგებლოთ, ხლო ვისაც ჰსურს ეკლესიაში ჩამოლოცვა, შეუძლია ყოველ დღეს მობრძანდეს.

მრევლის მონდობილებით მღვდ. არსენ ჭალაგანიძე.

გურულების იასარგებლოთ.

ბ. რედაქტორა! გაახლებთ რა სამ მანეთს უმორჩილესათ ვთხოვთ მიუმატოთ ამის ნახევარი იმ ფულს, რომელიც გროვდება გურულთა სასარგებლოთ. იმ გურულთა რომელთაც ასე გაბედვით და მედგრათ ასწიეს თავის უფლებებს დროშა და მეორე ნახევარიც მთავრობის თვითნებობის და სომომოტორებისგან აკლებულ და დარბეულ ქართველების სასარგებლოთ როგორც ესენიც განუყოფელათ და გაბედულთ, გვერდში მდგომნი თავის მოძმე გურულებთან ერთათ ბოძოლის ველზე. იმედია ვისაც კი, ოდნავაც არის უღირს რაიმეთ თავისუფლება, გმირ გურულთა სასარგებლოთ არ დაიშურებს თავის წვლილს.

ვ. ნ.

გურულების სასარგებლოთ ჩვენ მივიღეთ 35 მან. და 50 კაპ., რომელიც შეუგროვებიათ სად. უჯარაში. შემომწირველთა სია: 1) სტულისმა—15 მან., 2) აკაბოვა 15 მან., 3) არკადიმ 5 მან., 4) ვერა ბუკოშვილი—50 კ.

ბატონო რედაქტორა! მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენს სოფელში—ტაში-კარში (ქვიშეთის გვერდით) 20 კომლი მცხოვრებია და ისიც ეკუთვნის ახალ-განადგურებული. მაინც მოვალეთ ვრაცხთ ჩვენ თავს გაქარვების დროს შემწეობა აღმოუჩინოთ მოწინივე მოძმე გურულებს, რომლებიც შეუბრალებლათ გადასწვეს გამხეცვებულმა პლასტუნებმა.

გიგზავნით 14 მანეთს და 40 კაპ. სია ხელის მომწერლებისა:

მართა მუჩაიძე 1 მ. 50 შაური: ზაქარა ლომსაძე, გიორგი ლომსაძე, ვასო ლომსაძე, კოტე ლომსაძე, მარიამ ლაბაური, შაქრო ლომსაძე, მართა ტაბატაური, რომანო გურული, სოლო რიკაძე, გარსევან ბლიაძე, ჰავლე ხაჩიძე, გორა ხაჩიძე, ვანო მაჭავარიანი, პეტან ფარეშოვი, სინო ხაჩიძე, ბაკო გრიკალაშვილი, ვანო ხაჩიძე. ორ-ორი აბაზი: დათიკო გურული, ლექსო ხაჩიძე. 35 კ., ლექსო გელაშვილი 30 კ., მიხა ხაჩიძე. თითო აბაზი: სოფო ხაჩიური, ანდრო ლომსაძე, ფილო ხაჩიძე, ნაზო ხაჩიძე, ისიდორე ხაჩიძე, ნიკო ლომსაძე, გიორგი მჭედლიშვილი, ლევან მჭედლიშვილი, გიგო ხაჩიძე, ვანო გურული, ლიზა ლომიური, პარმენ ოყრობიძე, ბაგრატა ჩადუნელი და ვანო ხაჩიძე. სამი შაური: ელენე ლომიური. ორ-ორი შაური: სალომე გელაური, დათიკო მჭედლიშვილი, მამო ხაჩიძისა. მამო ტალახაური, კოლინკა ტალახაური. ფულის ამკრებნი: კოტე ლომსაძე, სინო ხაჩიძე, დათიკო მჭედლიშვილი.

გარდა ამისა ზაქარია და დიმიტრი ნიჟარაძეებისაგან მი-
 ლეტი კადევ 1 მან.
 ხულ შედგა წინეთ მიღებულთან ერთათ—214 მან. და
 50 კ.

რედკამიტ. ი. პ. როსტომაშვილი.

3. გადილიას წიგნი მალაზიამ მიიღო შედეგად
 საამაღროვო წიგნები:

К. Каутский. Аграрный вопрос. („Аграрная программа“) Спб. 1905 г. руб. 25 коп.
 „ Социальный переворотъ. На дру-
 гой день. Спб. 1905 г. „ 20 „
 „ Колониальная политика въ
 прошл и настоящ. Спб. 1905 г. — „ 40 „
 „ Нашъ взглядъ на патриотизмъ
 и войну. Спб. 1905 г. — „ „
 „ Развитие формъ государства
 Спб. 1905 г. „ 7 „
 „ Национальность на это времени
 Спб. 1905 — „ 6 „
 „ Экономическое учение К. Марк-
 са. Полный перев. съ предисл.
 подъ редакціей Желѣзнова . — „ 45 „
 „ Развитие госуд. строя на Западѣ — „ 6 „
 „ Изъ исторіи культуры. Плато-
 новскій и древнехристіанскій
 коммунизмъ — „ 20 „
 „ Ирландія. Культурно-историче-
 скій очеркъ — „ 7 „
 „ Возникновение рабочаго класса — „ 15 „
 „ Рабочее движеніе въ средніе
 вѣка — „ 20 „
 „ Социальная реформа и на дру-
 гой день послѣ социальной
 реформы — „ 24 „
А. Бебель. Антисемитизмъ и пролетариатъ . — „ 10 „
 „ Женщина социализмъ 1 „ — „
К. Марксъ. Рѣчь о свободной торговлѣ . . — „ 10 „
 „ Итоги 48-го года — „ 10 „
Н. Бельтовъ. Къ вопросу о развитіи мони-
 стич. взгляда на ист. Спб.
 1905 г. 1 „ 50 „
Ф. Зигельсъ. Положеніе раб. класса въ Анг-
 ліи. Спб. 1905 г. 1 „ — „
 „ Антидюринъ (Философія, социа-
 лизмъ и полит. эк.)—1905 г. 1 „ 50 „
 „ Происхождение семьи, собствен.
 и государства. Спб. 1904 г. . — „ 50 „
Ю. Липпертъ. Исторія семьи. Спб. 1897 г. . — „ 60 „
Ш. Севьобосъ. Политическая исторія т. I }
 Спб. 1903 г. 3 „ — „
 „ Политическая исторія т. II }
 Спб. 1903 г. 3 „ — „
А. Богдановъ. Познаніе съ ист. точки зрѣ-
 нія. 1902 г. Спб. 1 „ — „
 „ Краткій курсъ экономической
 науки 1 „ — „
Проф. Желѣзновъ. Къ реформѣ современной
 теоретической экономіи — „ 5 „
Э. Левассеръ. Народное образованіе въ ци-
 вилизован. странахъ. Спб. . 3 „ — „
Ипсаровъ. Современ. Франція. Спб. 1900 г. . 2 „ 50 „

Ив. Страховскій. Крестьянскія правда и уч-
 реженія Спб. 1905 г. 1 „ — „
С. Веббъ и Х. Коксъ. 8-ми часовой рабочий
 день. Спб. 1904 г. 1 „ — „
Л. Вигуру. Рабочіе союзы въ Сѣв. Америкѣ
 Спб. 1905 г. 1 „ 50 „
Н. Р. Чернышевскій. Что дѣлать? (ром). Спб.
 1905 г. 1 „ 50 „
К. Арсеньевъ. Свобода совѣсти и вѣротер-
 терпимость. Спб. 1905 г. . . 1 „ 50 „
Вокль. Исторія цивилиз. въ Англии Спб. 1896 . 2 „ — „
С. Сигель. Преступная Толпа. 1896 г. Спб. — „ 30 „
О. Курти. Исторія народн. законод. и демо-
 кратіи въ Швейцаріи. Спб. 1900 1 „ — „
Гиббиясъ и Сатурникъ. Исторія соврем. Ан-
 лии. Спб. 1901 г. 1 „ 20 „
Э. Ферьеръ. Дарвинизмъ. Спб. 1904 г. . . . — „ 50 „
Бр. Шенланкъ. Пролетариатъ и его стремле-
 нія. О. 1905 г. — „ 15 „
Ф. Мускатблитель. Народное представитель-
 ство. Съ пред. Изгоева. О.
 1905 г. — „ 7 „
Э. Бернштейнъ. Развитие формъ хозяйствен.
 жизни. Спб. 1905 г. — „ 10 „
 Тексты конституцій разныхъ государствъ.
Ф. Павленковъ. Энциклопедическій словарь.
 Спб. 1905 г. 3 „ — „

მუდამ ვდებულობთ საამაღროვო ბრძოლებს ზოლიტიკურ
 და ეკონომიურ შინაარსისას.

აგრეთვე იეიდება ქართული წიგნები:

ბ. რაიპესბერგი. მუშათა კითხვა. ბათომი 1900 წ. . 15კ.
დ. ჟონქაძე. სურამის ციხე. ბათომი 1902 წ. . . . 15 „
ა. მირიანაშვილი. ფიზიკა. ჰაერი და მისი თვისებანი
 ტფილისი 1897 წ. 15 „
გ. წერეთელი. საუკეთესო ცოდნა თბ. 1888 წ. . . 15 „
 სმაილსი. თვით-მოქმედება. თბ. 1885 წ. 15 „
გ. იოსელიანი. მოკლე ფორმალური ლოლიკა. თბ.
 1897 წ. 15 „
ფ. მახარაძე. ხალხური პოეზია და ბ-ნ მელიტონ კე-
 ლენჯერიძე. თბ. 1897 წ. . 20 „
 გიორგი ვაშინგტონი (ამერიკის განმათავისუფლებე-
 ლი). თბ. 1891 წ. . 20 „
 ვიკტორ ჰიუგოს რომანიდამ «ოთხმოც და სამეტი-
 დამ». თბ. 1892 წ. . 10 „
 ვოლტერი. უმანკო (მოთხრობა). თბ. 1892 წ. . . 30 „
ვ. ლუნკევიჩი. ჰიანქველების ცხოვრება ტფ. 1892 წ. 15 „
 მეცნიერებისთვის წამებულნი. (48 სურ.) ბათ. 1899 წ. 1 „
 საბერძნეთის ბრძენი დიოგენი ახალ-სენაკი. 1896 წ. 10 „
 მსურველთ ვაკეზავნებთ ფასდადებითარ (სქ ნალოჯ. პლათეჯ.)
 ჩვენს დრესი. თბილისი, კირიხნას, 7. (თფლის, კიროჩნა, 7).